

EVANGELIETS
FORKYNDELSE

KATOLSK FORLAG

Serie IV, nr. 3
NOVEMBER 1978

PAUL VI

EVANGELIETS FORKYNDELSE

(Evangelii nuntiandi)

*Apostolsk skrivelse
af 8. december 1975*

KATOLSK FORLAG 1978

© KATOLSK FORLAG 1978

Pave Paul VI: Apostolsk skrivelse »EVANGELII NUNTIANDI«

Oversat af Ruth Plum

Oversættelsen godkendt af biskop H. L. Martensen

ISBN 87-8521-312-8

FORORD

I december 1975 - på 10-årsdagen for det 2. Vatikankoncils afslutning - udsendte pave Paul VI en apostolisk skrivelse om evangeliets forkyndelse.

Denne apostoliske skrivelse er måske en af de smukkeste og mest »evangeliske«, som nogen pave har skrevet i nyere tid. Den er samtidig et eksempel på et fortræffeligt samarbejde mellem paven og den katolske kirkes biskopper, fordi den støtter sig på bispesynoden, som blev afholdt i Rom i året 1974, og som havde temaet »evangeliets forkyndelse«.

Allerede dengang denne apostoliske skrivelse udkom, følte jeg at den aldrende pave Paul her havde skrevet sit livs testamente. Dette føler jeg endnu mere nu, efter at pave Paul er død. I sin skrivelse om evangeliets forkyndelse gjorde pave Paul rede for de tanker og åndelige bevæggrunde, som han ønskede skulle være ledetråden i hans embedsførelse.

Pave Pauls ledergerning blev ikke let. Han led under sit embede. Han led under alle de spændinger og prøvelser, som den katolske kirke gennemgik. Hans møje bar ikke store, synlige resultater. Men når vi i dag ser tilbage på hans pontifikat,

kan vi genkende ledetråden fra »Evangeliets Forkyndelse«. I forhold til den centrale målsætning var pave Paul ikke - som nogen har påstået - en »Hamlet-skikkelse«, men kraftfuld og konstant i udøvelsen af sit embede.

I begyndelsen af sin skrivelse stiller pave Paul 3 spørgsmål: Hvor finder vi i dag evangeliet som en kraftkilde, der er i stand til dybt at bevæge menneskenes samvittighed? I hvilken grad er evangeliets kraft i stand til at forandre vort århundredes menneskehed? Hvilke metoder bør vi følge for at evangeliets forkyndelse kan udfolde sin kraft?

Samtidig stiller paven det mest afgørende spørgsmål, som man kan stille til den katolske kirke, når man ser tilbage på 10 års udvikling efter konciliet: »Er kirken efter konciliet og på grund af konciliet, som jo var en Guds time for kirken i den historiske overgangstid vi oplever, blevet mere i stand til at forkynde evangeliet, så det overbevise, i frihedens ånd, og virksomt bliver plantet i menneskets hjerte?«

Ikke mindst for en protestant må det være bevægende og mærkværdigt at konstatere at pave Paul formulerer sit centrale spørgsmål til den kirkelige udvikling på netop denne måde. Sagt med andre ord spørger han, om den katolske kirke er blevet mere evangelisk gennem konciliet - evangelisk, forstået på den måde, at den mere bygger på evangeliet og mere levendegør og udbreder dette evangelium.

Pave Paul siger videre: Evangeliets budskab »er nødvendigt. Det er enestående. Det kan ikke erstattes af andet. Det tillader hverken ligegyldighed

eller blanding med andre lærdomme eller falsk tilpasning. Det drejer sig nemlig om menneskets frelse«.

Pave Paul nævner bispesynoden fra 1974 og udtrykker sin glæde over, at den kaldte evangeliets forkyndelse for kirkens væsentligste opgave. Og han tilføjer: »Denne opgave og sendelse gøres blot endnu mere nødvendig ved de omfattende og dybtgående ændringer, som i øjeblikket sker i hele verden. Evangeliet er kirkens nådegave, dens egentlige kald, dens dybeste identitet. Kirken eksisterer slet og ret for at forkynde evangeliet, dvs. for at forkynde og undervise, for at være midler af Guds nådegave, at forsone syndere med Gud, at gøre Kristi offer nærværende blandt mennesker i den hellige liturgi, i hvilken vi fejrer Kristi død og hans herlige opstandelse«.

Håbet om en ny pinse eksisterer stadig. Kirkens egentlige kraft er ikke et spørgsmål om statistik og ydre magt. Midt i en periode, der kunne synes at være lutter forvirring og tilbagegang, taber pave Paul ikke modet. Grunden til hans håb er udtrykt i den storslåede sætning: »Evangeliet er kirkens nådegave, dens egentlige kald, dens dybeste identitet«.

Det er en glæde at kunne forelægge den danske gengivelse af pave Pauls tanker på et tidspunkt, hvor vi katolikker føler en taknemmelighedsgæld til den afdøde pave, som vi gerne vil give et offentligt udtryk.

den 1. september 1978. + Hans L. Martensen.

Biskop af København

Indledning	9
I. Fra Kristus, evangeliets første forkynder, til en kirke, der forkynder evangeliet	13
II. Hvad vil det sige at forkynde evangeliet .	21
III. Forkyndelsens indhold	28
IV. Forkyndelsens veje	38
V. Forkyndelsens adressater	47
VI. Evangeliets forkyndere	59
VII. Forkyndelsens ånd	75
Afslutning	89
Litteraturhenvisninger	91

Indledning

Kære brødre i bispeembedet!
Kære sønner og døtre!
Hilsen og apostolsk velsignelse

Forpligtelsen til at forkynde evangeliet

1. At forkynde evangeliet til mennesker i vore dage, hvor så mange ofte på én og samme tid er opfyldt af håb og knugede af frygt og angst, må absolut betragtes som en forpligtende opgave, der ikke kun er til gavn for det kristne fællesskab, men for hele menneskeheden.

Som Peters efterfølger har jeg af Herren fået til opgave at styrke mine brødre¹. Dette er da også min daglige bekymring², mit livs- og arbejdsprogram og en af mine vigtigste pligter som pave. Det forekommer mig særlig nødvendigt og påkrævet, når det drejer sig om at styrke mine brødre, hvis opgave det er at forkynde evangeliet, så de må kunne gøre det med en voksende kærlighed, iver og glæde i vore usikre og forvirrede tider.

Af tre grunde

2. Det er da netop det, jeg vil gøre her ved afslutningen af det hellige år, i hvilket kirken, der »stræber efter at forkynde evangeliet for alle«³, blot har villet udføre sin gerning, som er at være budbringer for Jesu Kristi evangelium. Dette evangelium

blev oprindeligt proklameret med to fundamentale befalinger: »Ifør jer det nye menneske«⁴ og »Lad jer forlige med Gud«⁵.

Jeg vil også gøre det i anledning af ti-årsdagen for afslutningen af Det andet Vatikankoncil, hvis anliggende kort og godt kan sammenfattes i: at gøre det 20. århundredes kirke bedre egnet til at forkynde evangeliet for det 20. århundredes mennesker.

Jeg gør det et år efter bispesynodens tredie plenarforsamling. Denne bispesynode beskæftigede sig som bekendt med evangelisering. Det er mig en særlig glæde at gøre det, fordi synodefædrene selv har bedt mig om det. Ved synodens afslutning besluttede de sig til ganske enkelt og tillidsfuldt at overlade mig - som universalkirkens hyrde - hele resultatet af deres arbejde. Samtidig erklærede de, at de ventede en ny impuls fra paven, således at der kunne skabes en fornyelse af evangeliseringen i kirken, der rodfæstes dybere og dybere i pinsemysteriets uforgængelige kraft og magt.⁶

Et ofte betonet tema under mit pontificat

3. Jeg har mange gange - længe inden synodens dage - fremhævet den store betydning af temaet, evangeliets forkyndelse. »Samfundets forhold«, sagde jeg i min tale til kardinalskollegiet 22. juni 1973, »forpligter os alle til at efterprøve vore metoder og gøre alt, hvad vi kan, for at finde ud af, hvordan man kan bringe moderne mennesker det kristne budskab, som er det eneste, der til bunds kan besvare deres spørgsmål og give dem styrke til virkeligt at gå ind for menneskelig solidaritet«⁷.

Jeg tilføjede, at for at leve op til de krav, koncilet har stillet til os, er det aldeles nødvendigt, at vi holder os den overleverede trosskat for øje. Denne trosskat skal kirken bevare ren og uantastet, men den skal også præsentere den for vor tids mennesker på en så forståelig og overbevisende måde som muligt.

På linie med bispesynoden 1974

4. Det centrale i al forkyndelse af evangeliet er at være tro over for det budskab, hvis tjenere vi er, og over for de mennesker, som vi skal give det videre til - uafkortet og levende. Dette rejser tre brændende spørgsmål, som bispesynoden 1974 stadigt holdt sig for øje:

- hvordan forholder det sig i vore dage med denne det evangeliske budskabs iboende kraftkilde, som er i stand til at ruske op i menneskets samvittighed?

- i hvilken grad og hvordan er denne evangeliets kraft i stand til at omforme vort århundredes menneske?

- hvilke metoder skal man benytte, når man forkynder evangeliet, så det kan udfolde sin kraft?

Disse spørgsmål indeholdt allerede klart det spørgsmål, som kirken i dag stiller sig selv, og som man kan formulere således: Er kirken - ja eller nej - efter koncilet og takket være koncilet, der i dette historiske vendepunkt har været en Guds time for kirken, bedre egnet til at forkynde evangeliet og til på overbevisende måde i Åndens frihed og samtidig virksomt at indplante det dybt i menneskets hjerte?

Indbydelse til overvejelse

5. Vi kan alle indse, hvor nødvendigt det er at svare ærligt, ydmygt og modigt på dette spørgsmål og handle i overensstemmelse dermed.

I mine »bekymringer for alle menighederne«⁸ vil jeg gerne hjælpe mine brødre, sønner og døtre med at finde et svar på dette spørgsmål. Mine ord tager deres udgangspunkt i bispesynodens rige erfaringer, når jeg nu fremfører mine overvejelser om forkyndelsen af evangeliet, og jeg håber, at de må ansprende Gudsfolket, der er forenet i kirken, til en lignende overvejelse og betyde en ny impuls for alle; særligt for dem, »der har det slidsomme arbejde med forkyndelse og lærergerning«⁹, så at enhver af dem kan blive i stand til at »forkynde sandhedens ord på rette vis«¹⁰ og derved udføre deres embede helt og fuldt.

Når jeg finder en sådan opmuntring så vigtig, er det fordi forkyndelsen af evangeliet ikke er noget, der er overladt til kirkens forgodtbefindende. Det er en pligt, som Herren Jesus Kristus selv har pålagt den, for at mennesker kan komme til tro og blive frelst. Dette budskab er faktisk nødvendigt. Det er enestående. Det er uerstatteligt. Det tillader hverken ligegyldighed, religiøs synkretisme eller falsk tilpasning, for det drejer sig jo om menneskets frelse. Det skildrer åbenbaringsens skønhed. Det tilbyder en visdom, som ikke er af denne verden. Det er af sig selv i stand til at vække den tro, der »bygger på Guds kraft«¹¹. Det er sandheden. Det fortjener, at den, der er kaldet til at forkynde det, vier det al sin tid og alle sine kræfter og - om nødvendigt - også ofrer sit liv for det.

Fra Kristus,
 evangeliets første forkynder,
 til en kirke,
 der forkynder evangeliet

Jesu vidnesbyrd og opgave

6. Det vidnesbyrd, som Herren giver sig selv, og som evangelisten Lukas har nedfældet i sit evangelium: »Jeg bør forkynde evangeliet om Guds rige«¹², har uden tvivl stor betydning, for det forklarer med få ord hele Jesu opgave: »dertil blev jeg udsendt«¹³. Disse ord får deres fulde betydning, når de ses i sammenhæng med de forudgående vers, hvor Jesus anvender profeten Esajas' ord på sig selv: »Herrens Ånd er over mig, fordi han salvede mig, at jeg skal gå med glædesbud til fattige«¹⁴.

Jesus siger, at det at bringe det glade budskab om, at Gud har opfyldt forjættelserne og pagten, fra by til by og især til de fattigste, der ofte er dem, der er mest parate til at tage imod det, det er den opgave, som Faderen har sendt ham til. Alle dele af Kristi mysterium - selve menneskevordelsen, hans undergerninger, hans belæringer, at han kaldte disciple og udsendte de tolv, hans kors og opstandelse, hans stadige nærvær blandt sine egne - havde forkyndelsen af evangeliet som mål.

Jesus, evangeliets første forkynder

7. Under synoden har biskopperne meget ofte fremhævet den sandhed, at Jesus selv, Guds glade budskab¹⁵, var den første og den største forkynder af evangeliet. Han var det indtil det sidste: til fuldkommenhed og lige til han ofrede sit jordiske liv.

At forkynde evangeliet: hvad betød denne ubetingede pligt for Kristus? Det er ikke let at give en fuldstændig syntese af denne forkyndelses mening, indhold og metoder, sådan som Jesus opfattede og udførte den; og en sådan syntese ville aldrig blive fuldstændig. Her skal derfor kun peges på enkelte aspekter.

Forkyndelsen af Guds rige

8. Når Kristus prædikede det glade budskab, forkyndte han først og fremmest et rige, Guds rige, der er så betydningsfuldt, så alt andet i forhold til det blot er »alt andet« der skal » gives i tilgift«¹⁶. Kun riget er altså absolut, og det gør alt andet til noget relativt. Herren holder af på mange forskellige måder at beskrive lykken ved at høre til dette rige, en paradoksal lykke, skabt af ting, som verden forsmår¹⁷, han holder af at beskrive de krav, riget stiller og dets »Magna Charta«¹⁸, dets herolder¹⁹, dets hemmeligheder²⁰, dets børn²¹, den årvågenhed og den troskab, der kræves af den, der forventer dets endegyldige komme²².

Forkyndelsen af den befriende frelse

9. Som kerne og centrum i det glade budskab forkynder Kristus frelsen, Guds store gave, der ikke kun er befrielse fra alt det, der undertrykker men-

nesket, men først og fremmest befrielse fra synden og det onde og glæden ved at kende Gud og være kendt af ham, ved at skue ham og høre ham til. Alt dette begynder, mens Jesus lever, og bliver endegyldigt opnået ved hans død og opstandelse, men det må tålmodigt fortsættes i historiens forløb, for så at blive til fuld virkelighed på den dag, da Kristus kommer endegyldigt. Ingen ved, hvornår det sker, undtagen Faderen²³.

Prisen er en offervillig indsats

10. Dette rige, denne frelse, grundbegreber i Jesu Kristi forkyndelse af det glade budskab, kan ethvert menneske modtage af nåde og barmhjertighed, men alligevel må enhver erobre det med magt – Herren siger, at det indtages med storm²⁴ – med besvær og med lidelse, med et liv efter evangeliet, med afkald og med kors, med saligprisningernes ånd. Men først og fremmest må enhver erobre det ved en total indre omvendelse, som evangeliet kalder for »metanoia«, ved en radikal omvendelse, ved en dybtgående forandring i sindelaget og i hjertet²⁵.

Utrættelig prædiken

11. Kristus forkyndte Guds rige ved utrætteligt at prædike med ord, som ikke har deres lige: »En ny lære med myndighed«²⁶, »og alle gav de ham deres bifald, og de undrede sig over de livsalige ord, som udgik af hans mund«²⁷, »aldrig har noget menneske talt, som dette menneske taler«²⁸. Hans ord afslører Guds mysterium, hans plan og forjættelse og forvandler derfor menneskets hjerte og skæbne.

Forkyndelse med tegn

12. Kristus forkynder imidlertid også med utallige tegn, der vækker skarernes forundring og samtidigt drager mennesker til ham, fordi de vil se ham, høre ham og lade sig forandre af ham: helbredelse af syge, vand forvandles til vin, mennesker bespises i ørkenen, døde opvækkes til livet. Men især forkynder han med det tegn, han selv tillægger så stor betydning: evangeliet forkyndes for de enfoldige, de fattige. De bliver hans disciple, der forenes »i hans navn« i det store fællesskab af dem, der tror på ham. For denne Jesus, der sagde: »Jeg bør forkynde budskabet om Guds rige«²⁹, er den samme, som evangelisten Johannes siger om, at han skulle dø »for at samle Guds adspredte børn sammen til ét«³⁰. Således fuldbyrder han sin åbenbaring og gør den fuldstændig og bekræfter den med ethvert vidnesbyrd, han giver om sig selv, ved ord og gerninger, ved tegn og undere og især ved sin død og sin opstandelse og endelig ved udsendelsen af Sandhedens Ånd³¹

Et fællesskab, der har fået evangeliet forkyndt og som forkynder det videre

13. De, der med oprigtighed tager imod det glade budskab, forenes altså derved og på grund af den fælles tro i Jesu navn til i fællesskab at søge riget, opbygge det og leve for det. Derfor grundlægger de et samfund, som selv forkynder evangeliet. Den opgave, som de tolv fik - »Forkynd evangeliet for al skabningen« - gælder også, omend på en anden måde, for alle kristne. Det er også derfor, Peter kalder dem for »et ejendomsfolk«, der skal forkyn-

de hans guddomskraft«³², og tale om Guds store gerninger, så alle kan høre det på deres eget sprog³³. Og for øvrigt, så er det glade budskab, om riget, der kommer, og som er begyndt for alle, bestemt for alle mennesker til alle tider. De, der har modtaget det, og som det forener i et frelsens fællesskab, kan og skal forkynde og udbrede det.

Evangeliets forkyndelse, kirkens egentlige opgave

14. Kirken ved, at det er dens opgave at forkynde evangeliet. Den har en levende bevidsthed om, at Frelserens ord - »Jeg bør forkynde budskabet om Guds rige«³⁴ - også gælder helt og fuldt for den selv. Den tilføjer gerne med apostlen Paulus: »Om jeg forkynder evangeliet, har jeg ikke noget at rose mig af; jeg er jo under tvang; ve mig, om jeg ikke forkynder det«³⁵! Ved afslutningen af bispesynoden i 1974 hørte jeg til min glæde og opmuntring, at det klart blev sagt: »Vi vil på ny slå fast, at det er kirkens væsentligste opgave at forkynde det glade budskab for alle mennesker«³⁶. Det er en opgave og en sendelse, som kun er blevet endnu mere påtrængende på grund af de omfattende og dybtgående ændringer, der sker i vort samfund i vore dage. At forkynde det glade budskab er faktisk kirkens nådegave og dens egentlige kald, det er dens dybeste identitet. Den er til for at forkynde evangeliet, d.v.s. for at prædike og undervise, for at formidle nådens gaver, for at forsone syndere med Gud og for stadig at gøre Kristi offer nærværende i den hellige messe, der er mindefesten for hans død og sejrige opstandelse.

Det gensidige forhold mellem kirken og forkyndelsen af evangeliet

15. Når man læser i Det nye Testamente om kirkenes oprindelse, følger dens historie skridt for skridt og ser, hvordan den lever og handler, opdager man, at den i selve sit inderste væsen er forpligtet til at forkynde evangeliet:

- Kirken bliver til, fordi Jesus og de tolv forkyn-der evangeliet. Den er det naturlige, tilsigtede, rent umiddelbare og synlige resultat heraf: »Gå hen og gør alle folkeslagene til mine disciple«³⁷. Eller: »De, som nu tog imod hans ord, blev døbt; og på den dag blev der føjet omtrent tre tusind sjæle til... Og Herren føjede daglig nogle til, som lod sig frelse«³⁸.

- Ligesom kirken altså er blevet til ud fra hans sendelse, er den for sit eget vedkommende sendt af Kristus. Kirken forbliver i verden, da herlighedens Herre vender hjem til Faderen. Den bliver der som et på én gang uklart og dog lysende tegn på Jesu nye tilstedeværelse, på hans bortgang og på hans stadig nærvær. Den fortsætter uafbrudt hans tilstedeværelse. Det er først og fremmest hans sendelse og hans forkyndende tjeneste, den er kaldet til at fortsætte³⁹. For de kristnes fællesskab er aldrig sig selv nok. I det har det egentlige liv - bøn- nens liv, lytten til ordet og apostlenes undervisning, levet broderlig kærlighed, brødets brydelse⁴⁰ - kun sin fulde betydning, når det bliver til det vidnesbyrd, der vækker beundring og fører til omvendelse, bliver til prædiken og til forkyndelse af det glade budskab. Således modtager hele kirken sendelsen til at forkynde evangeliet, og hver en-

kelts arbejde er af betydning for helheden.

- Kirken, der har til opgave at forkynde evangeliet, begynder med at forkynde det for sig selv. Dette fællesskab af troende, dette fællesskab af levende og prædiket håb og af broderlig kærlighed, har bestandig brug for at høre, hvad det skal tro, hvad der er årsagen til dets håb, og hvad det nye kærlighedsbudskab går ud på. Som Guds folk, der lever midt i denne verden og tit bliver fristet af dens idoler, har den altså brug for at høre Guds store gerninger forkyndt⁴¹, der har omvendt den til Herren, og den har bestandigt behov for at blive kaldet og forenet af ham. Det vil med ét ord sige, at kirken stadig har brug for selv at få evangeliet forkyndt, hvis den skal bevare sin livskraft og sin evne og styrke til at kunne forkynde evangeliet. Det andet Vatikankoncil har mindet derom⁴², og også bispesynoden 1974 har med styrke gentaget dette om kirken, der forkynder evangeliet for sig selv ved stadig at omvende sig og forny sig for at kunne bringe evangeliet til verden på en troværdig måde.

- Kirken skal vogte det glade budskab, som den skal forkynde. Forjættelserne om den nye pagt i Jesus Kristus, Herrens og apostlenes lære, livets ord, Guds nådes og godheds kilder, frelsens vej: alt dette har den fået betroet. Det er evangeliets - og altså også forkyndelsens indhold -, som kirken vogter som en levende og kostbar skat; ikke for at holde den for sig selv, men for at dele ud af den.

Fordi den selv er sendt og har taget imod evangeliet, udsender kirken forkyndere. Den lægger dem frelsens ord i munden, forklarer dem det budskab, som den selv har fået betroet, den giver

dem den opgave, den selv har modtaget, og sender dem ud at prædike. Men de skal ikke prædike om sig selv eller om deres egne ideer,⁴³ men et evangelium, som hverken de selv eller kirken ejer eller råder over, og som de derfor ikke kan disponere over efter forgodtbefindende. De er dets tjenere, og det er deres opgave at videregive det med den yderste troskab.

Kirken er uadskillelig fra Kristus

16. Derfor er der en dyb forbindelse mellem Kristus, kirken og forkyndelsen af evangeliet. I denne kirkens tid er det kirkens opgave at forkynde evangeliet. Denne opgave kan ikke gennemføres uden dens medvirken og endnu mindre i modsætning til den.

Det er godt at huske på dette i et øjeblik, hvor man med smerte hører om mange, hvis gode hensigt man ikke kan betvivle, men som er forvirrede i deres sind, som bedyrer, at de ønsker at elske Kristus, men ikke kirken, at lytte til Kristus, men ikke til kirken, at de vil høre til Kristus, men uden for kirken. Det absurde i en sådan tvedeling, fremgår klart af evangeliets ord: »Den, som ringeagter jer, ringeagter mig«⁴⁴. Og hvordan kan man ville elske Kristus uden at elske kirken, når det smukkeste vidnesbyrd om Kristus er givet af Paulus, hvor han siger: »Kristus elskede kirken og gav sig selv hen for den«⁴⁵.

Hvad vil det sige at forkynde evangeliet

Arbejdet med at forkynde evangeliet består af mange forskellige ting

17. Der er nogle elementer i kirkens arbejde med at forkynde evangeliet, der absolut altid må bevares. Nogle af dem er så betydningsfulde, så man er tilbøjelig til at opfatte dem som identiske med evangeliets forkyndelse.

Man har således kunnet definere dem som forkyndelse af Kristus til dem, der ikke kender ham, som prædiken, som katekese, som dåb og forvaltning af de øvrige sakramenter. Ingen partiel og brudstykkeagtig definition yder dog helt retfærdighed til den rige, komplekse og dynamiske virkelighed, som forkyndelsen af evangeliet er. Der er altid risiko for at forarme, ja ligefrem lemlæste den. Det er umuligt at fatte den, hvis man ikke prøver på at få øje på alle dens væsentlige elementer.

Disse elementer, der blev meget klart fremhævet under den nævnte bispesynode, uddybes nu stadig under indflydelse af synodens arbejder. Det glæder mig, at de faktisk falder sammen med de retningslinier, som Det andet Vatikankoncil

har givet os, især i konstitutionerne *Lumen gentium* (Kirken) og *Gaudium et spes* (Kirken i verden af i dag) og i dekretet *Ad gentes* (Missionsdekretet).

Menneskehedens fornyelse

18. At forkynde evangeliet betyder for kirken at bringe det glade budskab til alle lag af menneskeheden og ved dets indflydelse ændre den indefra, forny selve menneskeheden: »Se, jeg gør alting nyt«⁴⁶. Men der eksisterer ingen ny menneskehed, hvis der ikke først eksisterer nye mennesker, der er fornyede ved dåben⁴⁷ og et liv efter evangeliet⁴⁸. Forkyndelsens mål er altså den indre forvandling, og hvis man vil udtrykke det med få ord, vil det nok være rigtigt at sige, at kirken forkynder evangeliet, når den alene ved den guddommelige kraft i det budskab, som den forkynder⁴⁹, prøver på samtidig at forvandle menneskenes personlige og kollektive bevidsthed, den aktivitet, de engagerer sig i, deres konkrete liv og miljø.

Menneskehedens lag

19. Menneskehedens lag, der skal forvandles: for kirken drejer det sig ikke kun om at prædike evangeliet for stadigt mere udbredte geografiske områder eller for større og større befolkningsgrupper, men om ved evangeliets kraft at opnå, at de værdikriterier, de afgørende værdier, interesseområder, tankevaner, de af menneskehedens inspirationskilder og livsmodeller, der er i modstrid med Gud og hans frelsesplan, bliver forvandlede.

Evangelisering af kulturerne

20. Måske alt dette kan udtrykkes således: det er

nødvendigt, at forkyndelsen af evangeliet ikke kun smøres på til pynt ligesom et lag fernis, men at den med livgivende kraft når til bunds, helt ned til rødderne af menneskets kultur og kulturer i den hele og omfattende betydning, som disse begreber har i konstitutionen *Gaudium et spes* (Kirken i verden af i dag)⁵⁰, idet man altid må gå ud fra personen og derpå gå videre til personernes indbyrdes forhold og deres forhold til Gud.

Ganske vist identificerer hverken evangeliet eller forkyndelsen af det sig med kulturen; og det er uafhængigt af alle kulturer. Men alligevel leves det rige, som evangeliet forkynder, af mennesker, der er dybt knyttet til en kultur; og til oprettelsen af Gudsriget kan man ikke give afkald på at benytte visse elementer i den og de menneskelige kulturer. Selv om evangeliet og forkyndelsen af det er uafhængig af kulturerne, er de ikke nødvendigvis uforenelige med dem, men i stand til at gennemtrænge dem alle uden at underkaste sig nogen af dem.

Bruddet mellem evangelium og kultur er utvivlsomt vor tids drama, som det også har været andre tiders. Det er derfor nødvendigt, at man gør sig virkelige anstrengelser for modigt at evangelisere kulturen eller rettere sagt kulturerne. De skal fornyes ved deres møde med det glade budskab. Men dette møde finder ikke sted, hvis ikke det glade budskab bliver forkyndt.

Det vigtigste er at vidne med sit liv

21. Denne forkyndelse bør først og fremmest ske, ved at man aflægger vidnesbyrd med sit liv. Det

kan for eksempel ske, ved at en enkelt kristen eller en gruppe kristne i det samfund, hvori de lever, er i stand til at forstå eller tage sig af andre, til at dele livsbetingelser og skæbne med de øvrige og tillige er villige til at samarbejde med alle, der vil værne om, hvad der er godt og ædelt. Det sker også ved ganske enkelt og selvfølgelig at udbrede en tro på værdier, der står over de almindelige værdier, og af et håb til noget, der ikke ses, og som man ikke kan forestille sig. Ved sådanne vidnesbyrd uden ord vækker disse kristne uimodståelige spørgsmål i hjerterne hos dem, der ser, hvordan de lever: Hvorfor er de mennesker sådan? Hvorfor lever de på den måde? Hvad - eller hvem - er det, der inspirerer dem? Hvorfor er de midt iblandt os? Faktisk er et sådant vidnesbyrd allerede en stille, men meget stærk og virksom forkyndelse af det glade budskab. Det er en første begyndelse på en forkyndelse af evangeliet. Disse spørgsmål er måske de første, som ikke-kristne stiller sig selv, hvad enten de nu er mennesker, som Kristus aldrig er blevet forkyndt for, eller de er døbte, der ikke praktiserer, eller mennesker, der nok lever i kristne lande, men absolut ikke efter kristne principper, eller måske er de mennesker, der med smerte søger efter noget eller nogen - uden at kunne give det noget navn. Der vil senere dukke spørgsmål op, der går dybere og stiller større krav. De vækkes af det vidnesbyrd, der betyder tilstedeværelse, deltagelse, solidaritet, og som er et væsentligt element, som oftest det første, i forkyndelse af evangeliet⁵¹.

Alle kristne er kaldet til at aflægge dette vidnesbyrd, og under dette synspunkt kan de virkelig væ-

re med til at udbrede evangeliet. Her tænker vi især på det ansvar, som mennesker, der udvandrer til et andet land, har over for det land, der tager imod dem.

En klar forkyndelse er nødvendig

22. Imidlertid slår dette vidnesbyrd aldrig til, for selv det smukkeste vidnesbyrd viser sig i det lange løb at være uvirksomt, hvis det ikke bliver forklaret, begrundet – som Peter udtrykker det: »Vær altid rede til forsvar over for enhver, der kræver regnskab af jer for det håb, som er i jer«⁵² – og videreført til en klar og éntydig forkyndelse af Herren Jesus Kristus. Evangeliet, der forkyndes med livets vidnesbyrd, må altså også før eller senere forkyndes med livets ord. Der eksisterer ingen virkelig forkyndelse, hvor ikke Jesus fra Nazarets, Guds Søns navn, lære, liv, forjættelser, rige og mysterium bliver forkyndt.

Siden Peters tale pinsedag er kirkens historie blandet med og falder sammen med denne forkyndelses historie. På hvert nyt trin af menneskenes historie har kirken, der altid er opfyldt af ønsket om at forkynde evangeliet kun haft dette ene for øje: Hvem skal udsendes for at forkynde Jesu Kristi mysterium? Med hvilke udtryk skal dette mysterium forkyndes? Hvordan skal man bære sig ad, for at det bliver forståeligt for og når alle dem, der bør høre det? Denne forkyndelse, dette kerygma, denne prædiken eller katekese indtager så stor en plads i evangeliets forkyndelse, så den ofte bliver ensbetydende dermed. Men den er alligevel kun et aspekt deraf.

Ved en levende og fælles tilslutning

23. Forkyndelsen får faktisk først sin fulde dimension, når den efter at være blevet forstået, hørt og tilegnet, derpå bevirker en hjertets tilslutning hos den, der har modtaget den. En tilslutning til de sandheder, som Herren i sin barmhjertighed har åbenbaret. Men endnu mere tilslutning til det livsprogram, som han foreslår - for et allerede forvandlet liv. Kort sagt: Tilslutning til det rige, dvs. til den »nye verden«, til den nye tingenes tilstand, til den nye tilværelsesform, til at leve, til sammen at leve det liv, som evangeliet åbner adgang til. En sådan tilslutning, der ikke kan nøjes med at være abstrakt og uhåndgribelig, viser sig konkret ved en synlig indtræden i de troendes samfund. Således træder altså de, hvis liv er forvandlet, ind i et samfund, der selv er et tegn på forvandlingen, på det nye liv: det er kirken, frelsens synlige sakramente⁵³. For sit eget vedkommende giver denne indtræden i det kirkelige fællesskab sig mange andre udtryk, der udvider og udfolder kirkenes tegn. Inden for evangelieforkyndelsens dynamik giver den, der tager imod evangeliet som frelsens ord⁵⁴, sædvanligvis udtryk for dette skridt ved disse sakramentale handlinger: tilslutning til kirken og modtagelse af de sakramenter, der bevidner og bekræfter denne tilslutning ved den nåde, som de formidler.

Impuls til nyt apostolat

24. Endelig vil den, der har modtaget evangeliet også for sit eget vedkommende give det videre. Det er kriteriet og prøvestenen for, om modtagelsen er

ægte. Det er utænkeligt, at et menneske, der har taget imod Guds ord og er trådt ind i hans rige, ikke også selv vidner og forkynder.

Ved afslutningen af disse overvejelser over, hvad forkyndelse af evangeliet vil sige, skal der gøres endnu en sidste bemærkning, som skulle gøre de efterfølgende overvejelser lettere at forstå.

Evangeliets forkyndelse er, som vi har sagt, et uhyre komplekst foretagende med mange forskellige elementer: Fornyelse af menneskeheden, vidnesbyrd, klar forkyndelse, hjertets tilslutning, indtrædelse i fællesskabet, modtagelse af tegnene og deltagelse i apostolatet. Disse elementer kan synes at være modsætninger, ja, endda at udelukke hinanden. I virkeligheden supplerer og beriger de gensidigt hinanden. Man må stadig betragte hvert enkelt i funktionel sammenhæng med de andre. Det var det allermest værdifulde ved bispesynoden, at den hele tiden opfordrede os til at knytte disse elementer sammen i stedet for at stille dem op mod hinanden. Først derved kan vi nå til fuld forståelse af kirkens evangeliserende virksomhed.

Det er dette omfattende syn, jeg gerne har villet fremstille her ved at undersøge forkyndelsens indhold, de midler, der er nødvendige for at kunne forkynde evangeliet, og nøjagtigt konstatere, hvem denne forkyndelse af evangeliet er rettet til, og hvis opgave den er i dag.

Forkyndelsens indhold

Det væsentlige indhold og de sekundære elementer

25. I det budskab, som kirken forkynder, er der naturligvis også sekundære elementer. Hvordan de fremstilles, afhænger meget af skiftende omstændigheder, og i øvrigt ændres de også selv. Men der er et væsentligt indhold, den levende substans, som man hverken kan forandre eller forbigå i tavshed uden at forvanske selve forkyndelsen af evangeliet.

Aflægge vidnesbyrd om Faderens kærlighed

26. Det er ikke overflødigt at minde om, at det at forkynde evangeliet først og fremmest er at vidne jævnt og ligefremt om Gud, som har åbenbaret sig gennem Jesus Kristus i Helligånden. Det er at vidne om, at han i sin Søn har elsket verden, at han i sit menneskevordne ord har ladet alle ting blive til og har kaldet menneskene til det evige liv. Dette vidnesbyrd vil for mange måske opfattes som gældende den ukendte gud⁵⁵, som de tilbeder uden at give ham et navn, eller som de søger, fordi deres hjerte hemmeligt tilskynder dem dertil, når de er-

farer, hvor tomme alle idoler er. Men det bliver først til virkelig forkyndelse af evangeliet, når det åbenbares, at for mennesket er Skaberens ikke en anonym og fjern magt: han er Faderen. »Vi må kaldes Guds børn, og vi er det«⁵⁶. Vi er altså hindens søskende i Gud.

Budskabets midtpunkt: frelsen i Jesus Kristus

27. Basis, centrum og samtidig højdepunktet for al evangelieforkyndelse vil altid være en klar forkyndelse af, at i Jesus Kristus, Guds menneskevordne, døde og opstandne Søn, tilbydes frelsen ethvert menneske som en gave af Guds nåde og barmhjertighed⁵⁷. Og naturligvis drejer det sig ikke om en dennesidig frelse med hensyn til materielle eller åndelige behov, der opfyldes inden for den timelige tilværelses rammer, og som er identiske med timelige ønsker, håb, beskæftigelser og kampe. Det drejer sig derimod om en frelse, der overskrider alle disse grænser for at virkeliggøres i fællesskabet med den ene Absolutte, med Gud – altså en transcendent, eskatologisk frelse, der rigtig nok begynder allerede i dette liv, men fuldendes i evigheden.

Under håbets tegn

28. I forkyndelsen af evangeliet må altså indgå en profetisk forkyndelse af et hinsides og et dybtgående og definitivt kald til mennesket, et kald til et hinsides, der på én gang er en fortsættelse af og et brud med den nuværende tilstand: hinsides tiden og historien, hinsides denne verdens virkelighed, hvis skikkelse forgår, og hinsides alt i denne ver-

den, hvori der en dag vil afsløres en skjult dimension, og hinsides mennesket selv, hvis sande bestemmelse ikke kommer til fuld udfoldelse i dets timelige skikkelse, men først åbenbares i det evige liv⁵⁸. I forkyndelsen af evangeliet indgår altså også forkyndelsen af håbet til de forjættelser, som Gud har givet i den nye pagt i Jesus Kristus, forkyndelsen af Guds kærlighed til os og af vor kærlighed til Gud, forkyndelsen af broderkærligheden til alle mennesker - evnen til at give og tilgive, til at give afkald og til at hjælpe sin broder - en broderkærlighed, der udspringer af Guds kærlighed, som er evangeliets kerne; forkyndelsen af det ondes mysterium og den aktive stræben efter det gode. Ligeledes - og det er meget vigtigt - forkyndelsen om gennem bønnerne at søge Gud selv, især i tilbedelse og taksigelse, men også i det fællesskab, der er det synlige tegn på mødet med Gud, nemlig Jesu Kristi kirke; og dette fællesskab udtrykker sig for sin del ved at virkeliggøre de øvrige tegn på, at Kristus lever og virker i kirken; disse tegn er sakramenterne. At leve sakramenterne således, at hele deres fylde kommer til udtryk, når de fejres, betyder ikke som nogle påstår, at opbygge en forhindring eller føre forkyndelsen af evangeliet på afveje, men derimod at gøre den fuldkommen. For den fuldstændige forkyndelse af evangeliet består foruden i at forkynde et budskab i at opbygge kirken, men det lader sig ikke gøre uden det sakramentale liv, hvis højdepunkt er eukaristien⁵⁹.

Et budskab, der omfatter hele livet

29. Men evangeliets forkyndelse ville ikke være

fuldkommen, hvis den ikke tog den omstændighed i betragtning, at der sker en gensidig påvirkning mellem evangeliet og menneskets konkrete, personlige og kollektive liv. Derfor må forkyndelsen af evangeliet også indeholde et specielt budskab, der er tilpasset de enkelte forskellige situationer og derfor altid aktuelt. Det er et budskab om hvert enkelt menneskes rettigheder og pligter; om familielivet, uden hvilket den personlige vækst næsten ikke er mulig⁶⁰; om samfundslivet; om det internationale liv; om fred, retfærdighed og udvikling; et ... i vore dage særlig indtrængende - budskab om befrielse.

Et budskab om befrielse

30. Det er almindelig kendt, med hvilke ord mange biskopper fra alle verdensdele, især biskopper fra den tredje verden, på den sidste bispesynode har talt derom med pastoralt eftertryk. I disse ord hørte man genklangen fra kirkens millioner af sønner og døtre, der udgør disse folkeslag, der, som vi ved, energisk og ihærdigt kæmper for at overvinde alt det, der fordømmer dem til at leve i livets randzone: sult, kroniske sygdomme, analfabetisme, fattigdom, uretfærdige internationale forhold især på det handelsmæssige område, en økonomisk og kulturel neokolonialisme, der undertiden fører til lige så grusomme tilstande, som den gamle politiske kolonialisme. Kirken har, som biskopperne igen har sagt, pligt til at forkynde befrielsen for millioner af menneskelige væsener, hvoraf mange er dens egne sønner og døtre; den har pligt til at medvirke til, at denne befrielse bliver til virkelig-

hed, til at vidne om den og medvirke til, at den bliver total. Intet af dette er fremmed for evangeliseringen.

I nødvendig forbindelse med menneskelig fremgang

31. Faktisk er der dybe forbindelser mellem evangeliets forkyndelse og menneskelig fremgang - udvikling og befrielse: forbindelser af antropologisk natur, for mennesket, som skal evangeliseres, er ikke et abstrakt væsen, men afhængigt af sociale og økonomiske problemer. Men forbindelserne er også af teologisk natur, da man ikke skal adskille skabelsesfasen fra frelsesfasen, der når helt ind i de meget konkrete, uretfærdige tilstande, som skal bekæmpes, og i den retfærdighed, som skal genoprettes. Og endelig er der også forbindelser til det centrale bibelske begreb, der hedder kærlighed. Hvordan skulle man faktisk kunne forkynde det nye bud uden i retfærdighed og virkelig fred at arbejde for menneskets ægte vækst? Jeg har villet understrege dette for at minde om, at det er umuligt at acceptere, »at man ved evangeliets forkyndelse kan eller må se bort fra, hvor vigtige de er disse spørgsmål, der drøftes så meget i dag om retfærdighed, befrielse, udvikling og fred i verden. Det ville betyde, at man glemte evangeliets lære om kærlighed til den lidende og fattige næste«⁶¹

De samme stemmer, som med iver, klogskab og mod berørte disse brændende emner under den omtalte synode, anviste til min store glæde også de nødvendige principper for at fatte rækkevidden af og den dybe mening med befrielsen, som Jesus fra

Nazaret har forkyndt og virkeliggjort, og som kirken prædiker.

Uden indskrænkning eller tvetydighed

32. Men vi vil alligevel ikke skjule for os selv, at mange kristne, der både er ædle og åbne over for de dramatiske spørgsmål, som hænger sammen med befrielsens problemer, tit, når de vil engagere kirken i befrielseskampen, fristes til at indskrænke kirkens opgave til en rent dennesidig fremgangsdimensioner, dens mål til at være rent antropologiske, dens frelse – hvis sendebud og sakramente – den er, til materiel velstand og dens initiativer til det politiske og sociale område, mens de overser de åndelige og religiøse opgaver. Men i så fald ville kirken miste sin fundamentale betydning. Så ville dens befrielsesbudskab ikke længere være helt enestående, så ville det blive knyttet til og manipuleret af ideologiske systemer og politiske partier. Så ville kirken ikke længere have autoritet til at forkynde befrielsen som kommende fra Gud. Det var netop derfor, at jeg i åbningstalen ved bispesynodens tredje plenarforsamling har villet understrege, »nødvendigheden af klart at bekræfte, at evangelieforkyndelsens egentlige målsætning er religiøs. Den vil miste sin eksistensberettigelse, hvis den fjernede den religiøse målsætning, som er det overordnede princip for den: Guds rige frem for alt og i dets fulde teologiske betydning«⁶².

Den evangeliske befrielse

33. Om den befrielse, som forkyndelsen af evangeliet indeholder og søger at virkeliggøre, må der desuden siges følgende:

- den kan ikke indskrænke sig til enkle og snævre økonomiske, politiske, sociale eller kulturelle dimensioner, men må betragte hele mennesket i alle dets dimensioner, indbefattet dets åbenhed mod det absolutte, også den Absolutte, som er Gud.

- derfor er den knyttet til et bestemt menneskesyn, til en antropologi, der aldrig kan ofres til fordel for en eller anden strategi, en praksis eller en effektivitet af kortsigtet karakter.

Bygget på Guds rige

34. Det er grunden til, at kirken, når den forkyn-der befrielsen og solidariserer sig med alle dem, der arbejder og lider for den - uden at acceptere, at dens opgave indskrænkes til det religiøse område uden interesse for menneskets timelige problemer - at den så endnu engang slår fast, at dens kald primært er af åndelig art: den nægter at erstatte forkyndelsen af Guds rige med en proklamation af den menneskelige befrielse, og den holder fast ved, at dens bidrag til befrielsen ville være ufuldkomment, hvis den forsømte at forkynde frelsen i Jesus Kristus.

Ud fra et evangelisk syn på mennesket

35. Kirken forbinder den menneskelige befrielse og frelsen i Jesus Kristus uden dog nogen sinde at identificere dem med hinanden, for den ved fra åbenbaringen, fra den historiske erfaring og overvejelser ud fra troen, at ikke ethvert befrielsesbegreb nødvendigvis er rigtigt og foreneligt med et evangelisk syn på mennesket, tingene og begivenhederne. Den ved, at det ikke er nok at hidføre be-

frielsen ved at skabe velstand og fremskridt, for at Gudsriget skal komme.

Kirken er derimod fast overbevist om, at enhver timelig, enhver politisk befrielse - også selv om den søger at legitimere sig ud fra den ene eller anden side i Det gamle eller Det nye Testamente, selv om den påberåber sig, at dens ideologiske påstande og aktionsnormer bygger på teologiske principper og konklusioner, ja, selv om den påstår, at den er vore dages teologi - så bærer den alligevel kimen i sig til at ophæve og ødelægge de idealer, som den selv fremfører. Det gør den, fordi dens dybeste motiver ikke er den retfærdighed, der bygger på kærlighed, og fordi den glød, der besjæler den, ikke har en virkelig åndelig dimension, og fordi dens sidste mål ikke er frelsen og saligheden i Gud.

Omvendelse er nødvendig

36. Kirken betragter det absolut som vigtigt og nødvendigt at skabe strukturer, der er mere menneskelige, mere retfærdige, der mere respekterer personens rettigheder, der er mindre trykkende og underkuende; men den er sig bevidst, at selv de bedste strukturer, de mest ideelle systemer, hurtigt bliver umenneskelige, hvis ikke menneskehjertet kureres for dets uheldige tilbøjeligheder, hvis ikke der sker en hjertets og sindets omvendelse hos dem, der lever i disse strukturer eller behersker dem.

Udelukkelse af voldsanvendelse

37. Kirken kan ikke acceptere voldsanvendelse og da især ikke våbenmagt - når den først slippes løs,

er den ikke til at kontrollere - og heller ikke noget menneskes død som en vej til befrielse, for kirken ved, at voldsanvendelse altid fremkalder ny vold og uundgåeligt skaber nye former for undertrykkelse og trældom, der er mere trykkende end dem, den foregiver at befri fra. Jeg sagde det allerede tydeligt under min rejse til Columbia: »Jeg opfordrer jer til, hverken at sætte jeres lid til voldsanvendelse eller revolution; en sådan holdning er nemlig i modstrid med den kristne ånd og vil også snarere forsinke end fremme de sociale fremskridt, som det er helt berettiget at stræbe efter.«⁶³. »Jeg må endnu engang slå fast og understrege, at voldsanvendelse hverken er kristen eller evangelisk, at pludselige eller voldelige strukturændringer vil føre til skuffelser og i sig selv være uvirksomme og bestemt ikke i overensstemmelse med folkets værdighed«⁶⁴.

Kirkens særlige bidrag

38. Jeg er glad for, at kirken stadig når til en mere og mere levende bevidsthed om sin egen fundamentalt evangeliske måde, hvormed den kan bidrage til menneskenes befrielse. Hvad gør den da? Den søger stadig på at uddanne flere kristne, der vil ofre sig for at befri de andre. Den giver disse kristne »befriere« en trosinspiration, en motivation til broderkærlighed og en sociallære, som ingen ægte kristen kan se bort fra, men må tage som udgangspunkt, når overvejelser og erfaringer skal omsættes i konkrete aktioner og i et engageret samarbejde med andre. Alt dette må kendetegne en kristens iver, uden at det dog må forvekles med

et politisk systems taktiske fremgangsmåde eller med en underordnet sig under et sådant system. Kirken bestræber sig for at indføje den kristne befrielseskamp i den omfattende frelsesplan, som den selv forkynder.

Det, jeg har mindet om, kom mere end én gang frem i synodens drøftelser. Alligevel ønskede jeg i den tale, jeg ved forsamlingens afslutning holdt til synodefædrene, at fremføre yderligere nogle forklarende ord til dette tema⁶⁵.

Lad os håbe, at alle disse overvejelser vil hjælpe til, at man undgår den tvetydighed, som ordet »befrielse« tit dækker over i ideologierne, i de politiske systemer eller grupper. Den befrielse, som evangeliet forkynder og forbereder, er den, som Kristus selv har forkyndt og skænket mennesket ved sit offer.

Religionsfrihed

39. Til denne legitime befrielse, der er knyttet til forkyndelsen af evangeliet, og som stræber efter at opnå strukturer, der beskytter den menneskelige frihed, hører også sikringen af alle menneskets grundlæggende rettigheder med. Blandt dem indtager religionsfriheden den vigtigste plads. Jeg har for nylig talt om, hvor aktuelt dette spørgsmål er, da jeg fremhævede, »hvor mange kristne, der endnu i dag - blot fordi de er kristne, fordi de er katolikker - bliver systematisk undertrykt. Dramaet om troskab mod Kristus og om religionsfrihed fortsætter stadig, selv om det ofte tilsløres af kategoriske erklæringer, der går ind for personens rettigheder og et menneskeligt samfund⁶⁶«.

Forkyndelsens veje

På udkig efter egnede midler

40. Selv om det er soleklart, hvor stor betydning forkyndelsens indhold har, kan det dog ikke skjules, hvor vigtige også dens veje og midler er.

Dette spørgsmål, »hvordan skal man forkynde evangeliet«, vil altid blive ved med at være aktuelt, fordi metoderne må ændres alt efter tid, sted og kulturelle omstændigheder, og derfor er det en særlig udfordring til vor opdagelses- og tilpasningsevne.

Det er især os, kirkens hyrder, det påhviler med dristighed og visdom og samtidig i ubetinget tro-skab over for evangeliets indhold at opmuntre, til at man finder de bedst egnede og mest virksomme metoder til at bringe evangeliets budskab til vor tids mennesker.

I disse overvejelser vil jeg her nøjes med at minde om nogle veje, der af den ene eller anden grund er af fundamental betydning.

Livets vidnesbyrd

41. Uden at gentage alt, hvad der tidligere er

sagt, er det dog godt at fremhæve følgende: for kirken er det vigtigste af forkyndelsens midler vidnesbyrdet om et autentisk kristent liv, helt overgivet til Gud i et fællesskab med ham, som intet må ødelægge, og på samme tid helt overgivet til næsten med en grænseløs villighed til at gøre noget for ham eller hende. »Det moderne menneske - sagde jeg for nylig til en gruppe af lægfolk« - »hører hellere på vidner end på lærde, og hvis man hører på lærde, er det, fordi de er vidner«⁶⁷. Apostlen Peter tegnede et tydeligt billede af et rent og opofrende liv: »...også de mænd, der ikke vil lyde ordet, kan vindes uden ord ved deres hustruers færd«⁶⁸. Evangeliets forkyndelse til verden sker altså især ved kirkens adfærd og liv, det vil sige ved det vidnesbyrd, den giver ved et liv levet i troskab mod Jesus, Herren, ved et liv i fattigdom og frigjorthed, ubundet af denne verdens magter, kort sagt: ved hellighed.

En levende prædiken

42. Det er heller ikke overflødigt også at pege på betydningen og nødvendigheden af, at der prædikes. »Hvordan skulle de kunne tro på ham, som de ikke har hørt om? og hvorledes skulle de kunne høre, uden at der er nogen som prædiker?... Så kommer da troen af det, som høres, og det, som høres, kommer i kraft af Kristi ord«⁶⁹. Denne lov, der engang blev fremsat af apostlen Paulus, har endnu i dag bevaret sin kraft.

Ja, forkyndelsen, denne mundtlige proklamation af et budskab er altid strengt nødvendig. Vi ved godt, at det moderne menneske, der er mæt af

megen snak, tit bliver træt af at høre, og, hvad der er endnu værre, ofte er uimodtagelig over for ordet. Vi ved også, at mange psykologer og sociologer mener, at moderne mennesker har lagt ordets kultur bag sig, fordi den nu er blevet uvirksom og overflødig, og at de i dag lever i en billedets kultur. Det må naturligvis tilskynde os til at benytte de af denne kultur opfundne moderne midler til at forkynde evangeliet. Jeg kan kun rose dette og opfordre til, at man udvikler dem endnu mere. Den træthed, som nu til dags fremkaldes af den store strøm af tomme ord, og af at mange andre kommunikationsformer er så aktuelle, må imidlertid ikke formindske ordets vedvarende kraft eller lade tilliden til det gå tabt. Ordet vedbliver med at være aktuelt, især når det har Guds kraft i sig⁷⁰. »Troen kommer af det, som høres«⁷¹. Det er altså det hørte ord, der fører til troen.

Ordets liturgi

43. Denne evangeliserende forkyndelse antager mange former, når dens inspiration er en virkelig begejstring. Der er faktisk utallige begivenheder i livet og i menneskelige situationer, der giver lejlighed til stille, men alligevel virkningsfuldt at forkynde, hvad Herren har at sige i denne konkrete situation. Det er nok at have en ægte åndelig følsomhed for at kunne fornemme Guds budskab i begivenhederne. Men i en tid, hvor den af koncilet fornyede liturgi lægger så stor vægt på »ordets liturgi« ville det være en misforståelse ikke at betragte prædikenen som et værdifuldt og velegnet redskab for evangeliets forkyndelse. Man må na-

turligvis kende og benytte prædikens betingelser og muligheder godt for at kunne udnytte dens pastorale virkning. Men man må dog først og fremmest være overbevist om dens betydning og dyrke den med kærlighed. Denne forkyndelse, der på særlig måde sker i forbindelse med, at eukaristien fejres, hvad der giver den en særlig styrke og kraft, har absolut en særlig plads i evangeliets forkyndelse og da især, når den giver udtryk for prædikantens dybe tro og er gennemtrængt af kærlighed. De troende, der er samlet for at være en påskelig kirke, der fejrer den blandt dem tilstedeværende Herres fest, forventer meget af prædikenen og får også udbytte af den, hvis den er enkel, klar, direkte, kommer dem ved og er dybt rodfæstet i evangeliet og trofast over for kirkens læreembede samt besjælet af en sund apostolsk iver, der er en naturlig følge af, at den skal nære håbet og stifte fred og enhed. Mange sognemenigheder og andre menigheder lever og styrkes takket være søndagsprædikenen, fordi den har disse egenskaber.

Det skal endnu tilføjes, at takket være den liturgiske fornyelse, er messen ikke mere det eneste sted, hvor prædikenen hører hjemme. Den har også sin plads - og bør ikke forsømmes - når de øvrige sakramenter fejres, og har jo også sin plads f. eks. ved ordets gudstjeneste, når de troende samles dertil. Prædikenen er og bliver en særlig velegnet lejlighed til at forkynde Herrens ord.

Katekesen

44. Et middel, der ikke må forsømmes ved forkyndelsen af evangeliet, er den kateketiske undervis-

ning. Især hos børn og unge må forstanden gennem en systematisk religionsundervisning stifte bekendtskab med de fundamentale læresætninger og den levende sandhed, som Gud har skænket os, og som kirken i løbet af sin lange historie stadigt har forsøgt at udtrykke bedre og bedre. Denne undervisning må også være med til at udvikle kristne livsvaner og ikke kun holde sig til det forstandsmæssige; det kan vist alle være enige om. Det er sikkert, at en forkyndende indsats vil være til stor gavn for den kateketiske undervisning, der gives i kirken, i skolerne, overalt, hvor det er muligt, og i hvert fald i de kristne familier. Dette forudsætter imidlertid, at kateketerne råder over et egnet undervisningsmateriale, der med klogskab og sagkundskab - og under biskoppernes ansvarlige ledelse - er tilpasset nutidens behov. Metoderne må svare til de forskellige alders- og kulturtrin og de enkeltes evner, og de må stadig forsøge på at indprente de væsentlige sandheder, der skal præge hele det indre liv, i både hukommelse, forstand og hjerte. Det er nødvendigt at uddanne gode kateketer - sognekateketer, lærere og forældre - der vil søge virkelig at dygtiggøre sig til religionsundervisningens fornemme og helt nødvendige kunst. Man opdager imidlertid også, at samtidig med, at man må være varsom med ikke at forsømme børnenes religiøse opdragelse, gør de nuværende forhold det mere og mere nødvendigt med en kateketisk undervisning i form af et katekumenat for de talrige unge og voksne, der ved nådens indgriben lidt efter lidt får øje på Kristus og føler nødvendigheden af at give sig til ham.

Benyttelse af »massemedierne«

45. Som det allerede er sagt, kan man i vor tid, der er præget af *massemedierne* eller samfundets meddelelsesmidler, hverken ved den første forkyndelse, i den kateketiske undervisning eller ved den videre uddybelse af troen give afkald på at benytte disse midler.

Når de stilles i evangeliets tjeneste, kan de udvide det område, hvori Guds ord høres, næsten ubegrænset og lade det glade budskab nå til millioner af mennesker. Kirken ville have dårlig samvittighed over for sin Herre, hvis den ikke ville anvende disse virkningsfulde midler, som den menneskelige forstand stadig søger at gøre mere og mere fuldkomne. Ved hjælp af dem forkynder kirken det budskab, den har fået betroet, »fra tagene«⁷². I dem finder den en moderne og virksom form for prædikestol. takket være dem får den masser af mennesker i tale.

I vore dage er benyttelsen af samfundets meddelelsesmidler til hjælp ved forkyndelsen af evangeliet blevet en udfordring. Gennem dem burde evangeliet kunne nå store menneskeskarer, men alligevel sådan, at det taler til den enkeltes samvittighed, bundfælder sig i den enkeltes hjerte, som om netop han eller hun i sin person, i sin individualitet er noget helt enestående og kaldet til helt personligt at tilslutte sig og engagere sig.

Den helt nødvendige personlige kontakt

46. Foruden den almindelige form for evangeliets forkyndelse er den anden form for forkyndelse - fra person til person - stadig virkningsfuld og vig-

tig. Herren benyttede sig selv deraf som f.eks. da han talte med Nikodemus, med Zakæus, med samaritanerinden, farisæeren Simon og mange andre. Og det samme gjorde apostlene. Er der i grunden nogen anden metode til at udbrede evangeliet, end ved at man fortæller andre om sine egne troserfaringer? Fordi det er nødvendigt at forkynde det glade budskab for mange, må man ikke glemme den form for forkyndelse, hvor et menneske rammes i sin samvittighed ved at høre et bestemt ord fra et andet menneske. Jeg kan ikke rose de præster nok, der gennem bodens sakramente eller ved andre former for sjælesorg er i stand til at føre mennesker ind på evangeliets veje, støtte dem i deres anstrengelser, rejse dem, hvis de falder, og altid bistå dem med fornuft og beredvilighed.

Sakramenternes rolle

47. Man kan ikke understrege det for stærkt, at forkyndelsen af evangeliet ikke kun består i at undervise i og forkynde en lære. Den må have forbindelse med livet - med det naturlige liv, som får en ny mening takket være det evangeliske perspektiv, som den åbner for - og også med det overnaturlige liv, der ikke fornægter, men lutrer og ophøjer det naturlige liv. Dette overnaturlige liv kommer levende til udtryk i de syv sakramenter, der udstråler nåde og hellighed.

Forkyndelsen af evangeliet udfolder hele sin rigdom, når den inderlige forbindelse, eller bedre sagt den bestandige vekselvirkning mellem ordet og sakramenterne, bliver til virkelighed. I en vis

forstand er det en misforståelse at betragte forkyndelse og sakramenter som modsætninger, som det undertiden sker. Det er rigtigt, at sakramenterne berøves en stor del af deres virksomhed, hvis der ikke også gives en grundig undervisning i dem og en omfattende katekese. Det er netop forkyndelsens opgave at undervise således i troen, så den fører enhver kristen til at leve sakramenterne som virkelige troens sakramenter - og ikke kun modtage dem passivt eller blot lade dem være noget, der overgår én.

Folkelig religiøsitet

48. Her berører vi et af forkyndelsens aspekter, som man ikke må lade ude af betragtning. Jeg tænker på den realitet, som man i dag tit kalder for folkelig religiøsitet.

Både i de egne, hvor kirken har været rodfæstet i århundreder, og der, hvor den først er ved at fæste rod, finder man hos folket særlige udtryksformer for deres søgen efter Gud i troen.

Efter at man i lang tid har betragtet disse udtryksformer som mindre fine, næsten lidt foragtede, er man nu overalt ved at få øje på dem. Ved synoden påviste biskopperne med pastoral realisme og meget indtrængende, hvor betydningsfulde de er.

Naturligvis må den folkelige religiøsitet have sine grænser. Ofte er den udsat for at blive infiltreret med religiøse forvanskninger, ja endda af overtro. ofte når den ikke ud over de kultiske handlingers plan og fører ikke til ægte handlinger ud fra troen. Den kan endda føre til dannelse af sekter og

blive en fare for det ægte kirkelige fællesskab.

Men hvis den bliver ledet i den rigtige retning, især ved en pædagogisk forkyndelse af evangeliet gemmer den værdifulde rigdomme. Den giver udtryk for en hunger efter Gud, som kun de enfoldige og de fattige kan føle den. Den giver evne til en gavmildhed og en offervillighed, der ligefrem kan være heroisk, når det gælder om at give udtryk for troen. Den har en fin fornemmelse for Guds inderste egenskaber: at han er vor Far, hans forsyn, hans stadige og kærlige nærvær. Den fører til indre holdninger, som ellers sjældent findes i en sådan grad: tålmodighed, sans for korset i dagliglivet, for at give afkald, åbenhed over for andre, fromhed. Derfor vil jeg snarere tale om folkelig fromhed eller folkets religion end om folkets religiøsitet.

Alle, som af Herren er kaldede til at være ledere i kirken, må den pastorale kærlighed give forståelse for, hvilke normer, der må gælde for, hvordan de skal forholde sig over for denne realitet, der er så rig og dog samtidig så truet af farer. Frem for alt gælder det om at være åben, om at forstå dens indre dimensioner og dens utvivlsomme værdier og samtidig være parat til at gribe ind, hvis den står i fare for at komme på afveje. Når denne folkelige religiøsitet er rigtigt orienteret, kan den for mange mennesker mere og mere blive til et ægte møde med Gud i Jesus Kristus.

Forkyndelsens adressater

Bestemt til hele verden

49. Jesu sidste ord i Markusevangeliet giver den forkyndelse af evangeliet som Herren pålægger apostlene, en grænseløs universalitet: »Gå ud i al verden og forkynd evangeliet for al skabningen«⁷³.

De tolv og den første generation af kristne forstod godt betydningen af disse og lignende ord: de gjorde dem til deres aktionsprogram. Selve den forfølgelse, der spredte apostlene i alle retninger, bidrog til at udså Guds ord og plante kirken i stadig fjernere egne. At Paulus med sin nådegave til at forkynde Kristi komme for de ikke-jødiske hedninger blev optaget i apostlenes kreds, understreger endnu tydeligere denne universalisme.

Trods alle hindringer

50. I løbet af en to tusindårig historie har kristne generationer i perioder set sig konfronteret med forskellige hindringer for denne universale mission. For det første var de, hvis opgave det var at forkynde evangeliet, under forskellige påskud fristede til at indskrænke den missionsmæssige indsats. For det andet var der tit hos de mennesker, som evangeliseringen sigtede på, menneskelig set uovervindelige hindringer. I øvrigt må jeg med sorg konstatere, at kirkens forkyndelse af evangeliet tit blev stærkt hindret - hvis ikke ligefrem umuliggjort - af offentlige myndigheder. Selv i vore

dage hænder det, at Guds ords forkyndere bliver berøvet deres rettigheder, bliver forfulgt, truet og udstødt, blot fordi de prædiker Jesus Kristus og hans evangelium. Men jeg nærer tillid til, at trods disse smertelige prøvelser vil disse forkynderes gerning alligevel til sidst være nået ud til alle verdens egne.

Trods forhindringer følger kirken stadigt sin inderste indskydelse, der stammer umiddelbart fra dens Herre: I al verden! For al skabningen! Til jordens yderste grænser! Ved synoden har kirken atter gentaget, at evangeliets forkyndelse ikke må begrænses til en del af menneskeheden, til en bestemt klasse af mennesker eller til en enkelt kulturform. Nogle eksempler kan belyse det.

En første forkyndelse til de fjernt stående

51. At forkynde Jesus Kristus og hans evangelium til dem, der endnu ikke kender ham, det har siden den første pinsedag været det grundlæggende program for kirken. Den har modtaget det fra sin Herre og gjort det til sit eget. Hele Det nye Testamente og især Apostlenes Gerninger vidner om denne missionsiver, der var noget helt særligt på den tid, men samtidig programmatisk for hele kirken historie.

Denne første forkyndelse af Jesus Kristus sker på mange forskellige måder, som man somme tider kalder for »præ-evangelisering«, men det drejer sig faktisk allerede om en virkelig forkyndelse af evangeliet, omend på begyndelsesstadiet og endnu ufuldkommen. Det er en næsten ubegrænset mangfoldighed af midler, der kan anvendes til

dette formål: naturligvis den direkte prædiken, men også kunsten, videnskaben, filosofien og den helt berettigede talen til menneskets følelser.

Forkyndelse til den afkristnede verden

52. Selv om den første forkyndelse nok i det væsentligste sigter på dem, der endnu intet har hørt om Jesu glade budskab, eller på børn, så bliver den dog mere og mere nødvendig i vore dage på grund af den store afkristning, der finder sted. Der er så mange, der ganske vist er døbt, men som lever helt uden for et kristent livsmiljø; der er jævne, enfoldige mennesker, der har en vis tro, men næppe kender grundlagene herfor. Og så er der de intellektuelle, der føler trang til at lære Jesu Kristus at kende i et andet lys end deres barndoms religionsundervisning. Og der er mange andre.

De ikke-kristne religioner

53. Denne første forkyndelse henvender sig også til de umådelig mange mennesker, der hører til de ikke-kristne religioner, som kirken respekterer og agter, fordi de er et levende udtryk for meget store grupper af menneskers sjæleliv. I dem er der genklang af tusinders søgen efter Gud; det er en ufuldkommen søgen, men den gennemføres tit med en dyb alvor og oprigtighed. Disse religioner ejer en imponerende skat af dybt religiøse skrifter. De har lært utallige generationer at bede. De er alle tilsåede med utallige af »Guds ords sædekorn«⁷⁴. De kan - for at benytte et af Det andet Vatikan-koncilts rammende udtryk - der stammer fra Eusebios af Kæsarea - være en ægte »forberedelse til evangeliet«⁷⁵.

En sådan situation rejser naturligvis indviklede og ømtålelige spørgsmål, der må studeres i lyset af den kristne tradition og det kirkelige læreembede for at give nutidens og fremtidens missionærer nye horisonter for deres kontakter med de ikke-kristne religioner. Hvad jeg i dag især vil fremhæve, er, at hverken respekten eller agtelsen for disse religioner eller det, at de opdukkede spørgsmål er så indviklede, må få kirken til at afholde sig fra at forkynde Kristus for de ikke-kristne. Tværtimod mener kirken, at disse mange mennesker har ret til at lære Kristi mysteriums rigdom⁷⁶ at kende, den rigdom hvori vi tror, at hele menneskeheden langt ud over, hvad den venter, kan finde alt det, den søgende og famlende prøver at erfare om Gud, om mennesket og dets bestemmelse, om livet og om døden og om sandheden. Så selv om naturreligionerne udtrykker mange værdifulde ting, så støtter kirken sig alligevel til det faktum, at Jesu Kristi religion, som den forkyndes i evangeliet, objektivt bringer mennesket i forbindelse med Guds plan, med hans nærvær, med hans virken. Forkyndelsen af evangeliet lader mennesket møde mysteriet i den guddommelige faderkærlighed, der bøjer sig mod mennesket. Med andre ord: vor religion etablerer en ægte og levende forbindelse med Gud, hvad der ikke lykkes for de andre religioner, selv om de så at sige rækker armene op mod Himlen.

Derfor bliver kirken ved med at være lige levende interesseret i mission og vil endda forøge den i vor tid. Den føler sit ansvar for alle folkeslag. Den kan ikke hvile, før den har gjort sit bedste for at forkynde det glade budskab om Jesus Kristus, For-

løseren. Den uddanner stadig nye, troens forkyndere. Det konstaterer jeg med glæde netop i et øjeblik, hvor der er nogle, der tænker eller endda siger, at den apostolske glød og begejstring er udsukt, og at mission nu er noget, der hører fortiden til. Synoden har givet det svar, at den missionerende forkyndelse ikke vil høre op, og at kirken altid vil stræbe efter at opfylde denne opgave.

Støtte til de troende

54. Samtidig undlader kirken dog ikke stadig at drage omsorg for dem, der allerede har modtaget troen, og som ofte gennem generationer har haft forbindelse med evangeliet. Den søger at uddybe, forankre, nære og modne troen hos dem, der allerede kalder sig troende, således at deres tro kan vokse.

Denne tro konfronteres i vore dage næsten altid med sekularisering, ja, endda med en militant ateisme. Den er en tro, der bliver angrebet og bekæmpet. Den er udsat for at blive kvalt eller sulte ihjel, hvis den ikke bestandig næres og støttes. Forkyndelsen af evangeliet må derfor tit bestå i at sørge for, at de troendes tro bliver næret og styrket – især ved en kateketisk undervisning, der er fyldt med evangeliets saft og kraft, og som gives i et sprog, der er tilpasset vor tid og dens mennesker.

Den katolske kirke nærer ligeledes stor omsorg for de kristne, der ikke er i fuldt fællesskab med den. Skønt den sammen med dem arbejder for at nå til den af Kristus viliede enhed for simpelt hen at virkeliggøre enheden i sandheden, er den sig be-

vidst, at den alvorligt ville svigte sin pligt, hvis den ikke over for dem vidnede om hele den åbenbaring, hvis trosskat den vogter.

De ikke-troende

55. Karakteristisk er også den bekymring, der mærkedes på synoden med hensyn til to områder, der, selv om de indbyrdes er meget forskellige, dog ligner hinanden på grund af den udfordring, som de – hver på sin vis – udgør for forkyndelsen af evangeliet.

Det første er det, man kan kalde den tiltagende vantro i den moderne verden. Synoden har forsøgt at beskrive denne moderne verden: Hvad gemmer der sig dog ikke bag denne almindelige betegnelse af åndelige strømninger, af værdifuldt og værdiløst, af skjulte længsler eller ødelæggelseskim, af gamle overbevisninger, der forsvinder, og nye overbevisninger, der trænger sig frem! Set ud fra et åndeligt synspunkt forekommer det, som om denne moderne verden altid er indviklet i det, som en af vor tids forfattere⁷⁷ har kaldt for »den ateistiske humanismes drama«.

På den ene side må man midt i denne moderne verden konstatere et fænomen, der næsten er det mest karakteristiske ved den: sekulariseringen. Her taler vi ikke om det, at verden bliver mere verdslig ved at blive mere-sig-selv, for det er en bestræbelse, der i sig selv er rigtig og berettiget, og som aldrig er i modsætning til troen og religionen, og som går ud på, i skabningen, i enhver ting og begivenhed, at opdage de love, som de beherskes af i en ganske bestemt autonomi, og at gøre dette

ud fra den indre overbevisning, at det er Skabe-
ren, der har nedlagt disse love i dem. I denne for-
stand har det sidste koncil bekræftet kulturens og
især videnskabens retmæssige selvstændighed⁷⁸.
Men her er der tale om en virkelig sekularisering,
om en opfattelse af verden, ifølge hvilken den kan
forklares ud fra sig selv, uden at det er nødvendigt
at tage sin tilflugt til Gud. Derved bliver Gud over-
flødig og til besvær. For at fastslå menneskets
magt ender en sådan sekularisering med at negli-
gere Gud og til sidst helt fornægte ham.

Herved synes der at opstå nye former for ateis-
me - en ateisme, der alene kredser om mennesket
og ikke mere er abstrakt og metafysisk, men prag-
matisk, programmatisk og militant. I forbindelse
med denne ateistiske verdslighed anbefaler man os
dagligt og i de mest forskellige former en forbru-
gerkultur, en nydelsesfilosofi som den højeste vær-
di, viljen til magt og til at dominere og diskrimina-
tion af enhver slags. Hvor mange umenneskelige
tilbøjeligheder ligger der ikke i denne såkaldte
humanisme!

På den anden side lader det sig paradoksalt nok
ikke benægte, at i denne samme moderne verden
findes der kristne tilknytningspunkter og evangeli-
ske værdier i det mindste i form af en følelse af
tomhed eller længselsfuld søgen. Det er vel ikke
overdrevent at tale om en stærk og samtidig tra-
gisk bøn om at få evangeliet forkyndt.

De ikke-praktiserende

56. Et andet område er de ikke-praktiserende.
Der er i dag et stort antal af døbte, der uden ud-

trykkeligt at fornægte deres dåb dog betragter den som en biting og ikke lever den. At der findes ikke-praktiserende er et meget gammelt fænomen i kristendommens historie: det hænger sammen med en naturlig svaghed, med en dyb inkonsekvens, som vi desværre alle bærer i os. Men i vore dage antager den nye træk. En af årsagerne hertil er nok en for vor tid karakteristisk rodløshed. En anden årsag er, at kristne i vore dage lever side om side med ikke-troende og stadig er udsat for vantroens påvirkning. Mere end tidligere prøver vore dages ikke-praktiserende på at retfærdiggøre deres indstilling ved at påstå sig deres indre religiøsitet, deres personlige ansvar eller personlige ægthed.

Man kan ikke undgå at se, at ateister og vantro på den ene side og ikke-praktiserende på den anden side skaber hindringer for evangeliets forkyndelse. Hos de første består hindringen i en vis vægring, en manglende evne til at opdage tingenes nye orden, verdens, livets og historiens nye betydning, som kun kan opdages, når man holder fast ved det Absolutte, ved Gud. Hos andre er hindringen en træghed, en vis fjendtlig holdning, som man møder hos den, der føler sig tryk i sit eget, der påstår at kende alt, at have nydt alt og ikke mere tror på noget.

Ateistisk sekularisering og manglende religiøs praksis findes både hos voksne og hos unge, både hos eliten og i den brede befolkning, findes i alle kulturelle lag og både i de gamle og i de unge kirker. Kirken kan i sin evangeliserende indsats ikke lade disse to verdener ude af betragtning eller lade

sig standse af dem. Den må bestandig søge efter egnede midler og efter et sprog, som de kan forstå, for også at bringe eller på ny forkynde Guds åbenbaring og troen på Jesus Kristus til dem.

Til alle mennesker

57. Ganske ligesom Kristus, da han forkyndte her på jorden, og som de tolv på den første pinsedag, ser også kirken sig stillet over for en utallig skare af mennesker, der trænger til evangeliet, og som har ret til det, for Gud »vil, at alle mennesker skal frelses og komme til erkendelse af sandheden«. ⁷⁹.

I bevidstheden om sin pligt til at forkynde frelsen for alle og vel vidende, at evangeliets budskab ikke er forbeholdt en lille gruppe af indviede, privilegerede eller udvalgte, men er bestemt til alle, nærer kirken ligesom Kristus omsorg for de omflakkende og udmattede folkemasser, der er »som får, der ingen hyrder har«, og gentager stadig hans ord: »Jeg ynkes inderligt over folkeskaren«. ⁸⁰. Men den ved også, at hvis den skal forkynde evangeliet til alle, så de kan opfatte det, må den rette sit budskab til grupper af troende, og ved deres indsats kan og skal det så nå til de andre.

Kirkelige basisgrupper

58. Den sidste synode beskæftigede sig meget med de små grupper eller »basisgrupper«, som der tales så meget om i kirken i dag. Hvad er det for noget, og hvorfor skulle det særligt være dem, evangeliet henvender sig til, og samtidig dem, der bringer det videre?

Ifølge forskellige udtalelser, der hørtes på synoden, vokser de på en eller anden måde frem over-

alt i kirken. Men der er meget store forskelle mellem de enkelte grupper - ikke kun fra sted til sted, men også inden for det samme område.

I nogle områder opstår og udfolder de sig alle uden undtagelse inden for kirken, deltager intenst i dens liv, styrkes af dens undervisning og er knyttet til dens præster. I disse tilfælde opstår de ud fra et behov for at leve kirkens liv endnu mere intensivt eller ud fra et ønske om og en søgen efter en mere personlig, menneskelig atmosfære, som de større menigheder kun sjældent kan byde på og da især ikke i de moderne storbyer, der begunstiger et anonymt liv blandt masserne. Når de tager deres begyndelse i et lille sociologisk samfund, i en landsby for eksempel, kan de på deres egen måde - og i fællesskab med præsterne - nå dybere på det åndelige og religiøse plan: i liturgien, i troen, i den broderlige kærlighed og i bønnen. Måske mødes de for at høre og meditere over Guds ord, for at modtage sakramenterne eller fejre agapen. De mødes ofte i grupper efter alder, uddannelse, erhverv, f. eks. ægtepar, unge, bestemte faglige grupper osv. eller måske drejer det sig om mennesker, der allerede er knyttet sammen i et nært livsfællesskab i kamp for retfærdighed, for i broderkærlighed at hjælpe fattige, for at arbejde for menneskets fremskridt. Eller måske samler de de troende dér, hvor der på grund af præstemangel ikke findes et normalt menighedsliv. Alt dette gælder for de små grupper inden for kirken, især inden for lokalkirkerne og sognene.

Men der er andre områder, hvor basisgrupperne snarere opstår ud fra en skarp kritisk indstilling

over for kirken, der gerne brændemærkes som »institutionel«. I modsætning til den vil de være karismatiske fællesskaber, vil være fri for strukturer og kun lade sig lede af evangeliet. For dem er det karakteristiske altså en åbenlys kritisk holdning, og de afviser kirkens udtryksformer: dens hierarki og dens symboler. De stiller sig totalt skeptiske over for denne kirke. Derfor bliver den oprindelige inspiration meget hurtigt til en ideologi, og ofte bliver de snart ofre for politiske anskuelser, for bestemte strømninger, derpå for et system eller ligefrem for et parti med hele den dermed forbundne risiko for at blive et redskab for dette.

Forskellen er let at få øje på. De grupper, der i opposition skiller sig ud fra kirken og derved skader enheden, kan kun kalde sig for »basisgrupper« i rent sociologisk forstand. Men uden at misbruge sproget kan de ikke kalde sig for kirkelige basisgrupper, selv om de påstår, at de bevarer enheden med kirken, når de samtidig er fjendtligt indstillet over for hierarkiet. Navnet »kirkelige basisgrupper« tilkommer kun dem, der dannes inden for kirken for inden for kirken at bidrage til dens vækst.

Disse sidste grupper kan være et udgangspunkt for evangeliets forkyndelse til gavn for større grupper inden for lokalkirkerne. Og de kan, som det blev sagt ved afslutningen af den omtalte synode, være et håb for universalkirken i samme grad som de:

- søger at leve ud fra Guds ord og ikke lader sig indfange i en politisk polarisering eller i moderne ideologier, hvad der hurtigt ville føre til, at deres

store menneskelige muligheder ville blive misbrugt;

-- undgår den stadigt truende fristelse til systematisk opposition og overdreven kritik, som foregiver at være et udtryk for ægthed og samarbejdets ånd;

- vedbliver at være fast knyttet til den lokalkirke, de tilhører, og til universalkirken og således undgår den fare - der er absolut reel! - for at isolere sig, for at opfatte sig selv som Kristi eneste sande kirke og for til slut at fordømme de andre kirkelige fællesskaber;

- vedbliver med at være virkelig knyttet til de præster, som Herren giver sin kirke, og til det lærereembede, som Kristi ånd har skænket den;

-- aldrig opfatter sig som de eneste, evangeliet henvender sig til, og de eneste, som skal bringe det videre, eller ligefrem som evangeliets vogtere, men i bevidsthed om, at kirken er langt større og mere mangfoldig, af hjertet accepterer, at kirken også bliver til kød og blod anderledes end i dem selv;

-- dagligt vokser i bevidsthed om og i iver og ansvarsbevidsthed for missionen, og denne missionsvilje stråler mere og mere ud fra dem;

- i alle ting føler sig forpligtede over for helheden og aldrig bliver sekteriske.

Hvis disse betingelser, der ganske vist er krævende, men også inspirerende, opfyldes, så svarer de kirkelige basisgrupper til deres egentlige og fundamentale kald. Som hørere af det evangelium, der bliver forkyndt for dem, og som det især er rettet til, vil de da også ufortøvet blive til dette evangeliums forkyndere.

Evangeliets forkyndere

Hele kirken skal missionere

59. Når I forkynder frelsens evangelium i verden, så sker det på befaling af Kristus, Forløseren, og i hans navn og af hans nåde. »Hvorledes skulle nogen kunne prædike, hvis ingen sendes ud?«⁸¹ Således skrev han, der uden tvivl var en af de største forkyndere af evangeliet. Ingen kan udføre en sådan opgave uden at være sendt.

Men hvem har nu den opgave at forkynde evangeliet?

Det har Det andet Vatikankoncil svaret klart på »Kirken har fået den guddommelige opgave at gå ud i hele verden og forkynde evangeliet for al skabningen«⁸². I et andet af koncilets dokumenter hedder det: »Hele kirken er missionerende, og arbejdet med evangeliets udbredelse er en af Gudsfolkets hovedopgaver«⁸³.

Vi har allerede understreget den nære forbindelse mellem kirken og forkyndelsen af evangeliet. Når kirken forkynder og opbygger Guds rige, slår den rødder midt i verden som symbol på og redskab for dette rige, der på en og samme tid er til stede og ved at komme. Koncilet har citeret et

meget karakteristisk ord, som den hellige Augustin har sagt om de tolv missionsvirksomhed: »Ved at forkynde sandhedens ord har de frembragt kirker«⁸⁴.

Det er en kirkelig opgave

60. Konstateringen af, at kirken er sendt og bestemt til at forkynde evangeliet burde overbevise os om to ting:

For det første: at forkynde evangeliet er aldrig en enkelt persons individuelle og isolerede opgave; det er en helt igennem kirkelig opgave. Selv den helt ukendte prædikant, kateket eller præst, der forkynder evangeliet i den fjerneste afkrog og samler sin lille menighed eller forvalter et sakramente, udfører, selv om han er helt alene, en kirkelig handling. En sådan handling er både ved institutionelle men også ved usynlige bånd, fordi den har sin rod i nådens orden, knyttet til hele kirkens forkyndelse af troen. Dette forudsætter, at han ikke handler ud fra en sendelse, han selv tilraner sig eller på grund af en personlig inspiration, men i forbindelse med kirkens sendelse og i dens navn.

For det andet: hvis enhver, der forkynder evangeliet, gør det i kirkens navn, og den for sin del gør det efter Herrens befaling, så er ingen af evangeliets forkyndere selv absolutte herrer over denne forkyndelse af troen. De kan ikke selv bestemme over den ud fra deres personlige normer og opfattelser, men må gøre det i fællesskab med kirken og dens overhyrder. Det er, som allerede nævnt, hele kirken, der skal give evangeliet videre. Det betyder, at kirken, hvor den end befinder sig, føler sig an-

svarlig over for denne opgave at udbrede evangeliet til hele verden og til alle dele af verden.

Universalkirkens perspektiv

61. På dette punkt af vore overvejelser vil vi sammen et øjeblik standse op ved et spørgsmål, der er særlig vigtigt i vore dage.

Når de første kristne fejrede deres gudstjenester, vidnede over for dommerne og bødlerne og skrev deres apologetiske skrifter, gav de gerne udtryk for deres dybe tro på kirken ved at fremstille den, som om den var udbredt i hele universet. De var sig helt bevidste, at de hørte til et stort fællesskab, som hverken begrænsedes af rum eller tid: »fra den retfærdige Abel til den sidste af de udvalgte«⁸⁵, »indtil jordens ende«⁸⁶, »indtil verdens ende«⁸⁷.

Således har Herren villet, at hans kirke skulle være: universel, som et stort træ, så himmelens fugle kommer og bygger rede i dets grene⁸⁸, som et vod, der bliver kastet i havet og indfanger fisk af alle slags⁸⁹, eller som det net, Peter trak til land fuldt af store fisk, et hundrede og treoghalvtreds i alt⁹⁰, eller som hyrden der fører sine får ud til græsgangen⁹¹. Den universelle kirke har ingen andre skranker og grænser end dem, som det syndige menneskehjerte og den syndige menneskeånd sætter.

Lokalkirkens perspektiv

62. Imidlertid tager denne universalkirke konkret skikkelse i lokalkirkerne, der igen består af bestemte konkrete grupper af mennesker, der taler

et bestemt sprog og er knyttet til en bestemt kulturel arv, en verdensanskuelse, en historisk fortid og en bestemt menneskeopfattelse. Vor tids mennesker har megen sans for lokalkirkernes rigdomme.

Vi må dog vogte os vel for at opfatte universalkirken som summen af eller måske som en mere eller mindre løs sammenslutning af væsentligt forskellige lokalkirker. Efter Herrens tanke er det selve kirken, der efter sin kaldelse og sendelse er universal, der slår rod i forskellige kulturelle, sociale og menneskelige forhold og derved antager forskellige skikkelser og forskellige udtryksformer i de forskellige dele af verden.

Enhver lokalkirke, der frivilligt ville skilles fra universalkirken, ville derfor miste sin forbindelse med Guds frelsesplan; den ville blive fattigere i sin kirkelige dimension. På den anden side ville en kirke, der var udbredt over hele jorden, blive til noget abstrakt, hvis den ikke netop tog skikkelse og fik liv gennem lokalkirkerne. Kun ved stadigt at tage hensyn til begge kirkens aspekter kan vi fatte rigdommen i dette forhold mellem universalkirken og lokalkirkerne.

Tilpasning til og troskab over for sproget

63. De lokalkirker, der virkelig er svejset sammen ikke blot med menneskene, men også med deres ønsker, rigdomme og begrænsninger, med deres måde at bede og elske på, deres måde at betragte livet og verden på, sådan som det er karakteristisk for en bestemt gruppe af mennesker, de lokalkirker har til opgave at tilegne sig evangeliets budskab helt og fuldt og til - uden på nogen måde at forfal-

ske dets inderste sandhed - at oversætte det til et sprog, som disse mennesker forstår, og så forkynde det ved hjælp af dette sprog.

Oversættelsen må ske med sans for, hvad der er væsentligt, og med den alvor, respekt og sagkundskab, som selve sagens natur kræver - og det både på det liturgiske område⁹², i katekesen, i den teologiske formulering, i de underordnede kirkelige strukturer og i administrationen. Udtrykket »sprog« skal her ikke så meget opfattes i semantisk eller litterær forstand, men derimod antropologisk og kulturelt.

Problemet er ømtåleligt. Forkyndelsen af evangeliet vil miste meget af sin kraft og effekt, hvis den ikke tager hensyn til det konkrete folk, den henvender sig til, og hvis den ikke benytter dette folks sprog, tegn og symboler, hvis den ikke giver svar på de spørgsmål, der stilles, og ikke interesserer sig for folkets virkelige liv. Men på den anden side kan forkyndelsen også miste sin sjæl og sin kraft, hvis man under påskud af at oversætte den, udhuler og forvansker den; eller hvis man for at få en universel virkelighed til at passe på lokale forhold, ofrer selve denne virkelighed og ødelægger den enhed, uden hvilken der ikke længere eksisterer nogen universalitet. Nu vel, kun en kirke, der er sig sin sande universalitet bevidst, og som viser, at den virkelig er universel, har et budskab at bringe, der kan forstås af alle ud over alle regionale grænser.

For øvrigt kan en rimelig hensyntagen til lokal-kirkerne kun berige kirken. Den er derfor både nødvendig og uopsættelig. Den svarer til de dybe-

ste ønsker hos de forskellige folkeslag og menneskelige samfund om mere og mere at finde deres egen skikkelse.

Åbenhed over for universalkirken

64. Men for at det skal være en berigelse, forudsætter det, at lokalkirkerne stadig er helt åbne over for universalkirken. Det er i øvrigt nødvendigt at fremhæve, at netop de enfoldigste kristne, de, der er mest trofaste over for evangeliet og mest åbne over for den rette opfattelse af kirken, ganske spontant forstår kirkens universelle dimension. De føler instinktivt og meget stærkt, hvor nødvendig den er, og finder sig let til rette i den. De svinger i takt med kirken og lider i deres inderste, når man i for dem uforståelige teories navn vil presse dem ind i en kirke uden denne universalitet, i en regional kirke uden horisont.

Desuden viser historien tydeligt, at hver gang en lokalkirke har revet sig løs fra universalkirken og dens levende - og synlige midtpunkt - undertiden med de bedste hensigter, med gode teologiske, sociologiske, politiske eller pastorale argumenter eller også i ønsket om en vis bevægelses- eller handlefrihed - så er det alligevel vanskeligt, hvis det da overhovedet er muligt, at undgå to lige alvorlige farer: På den ene side er der fare for en isolation, der fører til udtørring og snart til opløsning, hvorved de enkelte af dens celler skiller sig fra den, ligesom den selv har skilt sig fra den centrale kerne. På den anden side er der fare for at miste friheden, for skilt fra midtpunktet og de andre kirker, der gav den kraft og liv, opdager den, at den er

ladt alene, at den er udleveret til de mest forskellige magter, der gør den til deres redskab og udnytter den.

Jo mere en lokalkirke er knyttet med solide bånd til universalkirken - i kærlighed og troskab og åben over for Peters læreembede, forenet med den i »Lex orandi« - »bønnens lov« -, der samtidig er »Lex credendi« - »troens lov« -, jo mere den bestræber sig for at leve i enhed med alle de andre kirker, der tilsammen udgør helheden - vil denne kirke være i stand til at oversætte troens skat i de berettigede forskellige udtryksformer for trosbekendelsen, bønner, liturgien, livet, den kristne adfærd og hele den åndelige udstråling hos det folk, som den har fæstet rod i. Så meget desto mere vil den også virkeligt stå i forkyndelsens tjeneste, det vil sige være i stand til at uddrage det fra den universelle arv, der er til fordel for dens eget folk og samtidig formidle dette folks liv og erfaring til universalkirken til gavn for alle.

Troens uforanderlige skat

65. Det var netop i bevidstheden herom, at jeg ved afslutningen af synodens tredje plenarforsamling ønskede klart og tydeligt og med en fars kærlighed på ny at betone Peters rolle som det synlige, levende og dynamiske grundlag for kirkens enhed⁹³. Jeg fremhævede ligeledes det tunge ansvar, der hviler på mig, men som jeg deler med mine brødre i bispeembedet: uændret at bevare indholdet af den katolske tro, som Herren har betroet apostlene. Selv når troen bliver oversat til alle sprog, må dette indhold hverken forkortes eller

forandres. Når det ikklædes de symboler, som passer til det enkelte folk, når man forklarer det med teologiske udtryk, der tager hensyn til de forskellige kultur- og samfundsforhold og til de forskellige racers særegenheder, må det alligevel vedblive med at være den katolske tros indhold, sådan som det kirkelige læreembede har modtaget det og givet det videre.

Forskellige opgaver

66. Hele kirken er kaldet til at forkynde evangeliet, men i den forbindelse er der mange forskellige opgaver, der skal udføres i forkyndelsens tjeneste. Denne forskellighed inden for den ene og samme tjeneste er en del af rigdommen og skønheden ved forkyndelsen af evangeliet. Her skal ganske kort nævnes nogle af disse opgaver.

Først og fremmest vil jeg minde om, med hvilket eftertryk Herren, efter hvad evangeliet beretter, pålægger apostlene at forkynde Guds ord. Han har udvalgt dem⁹⁴, han har uddannet dem gennem flere års fortroligt samvær⁹⁵, han har indsat dem⁹⁶, og udsendt dem⁹⁷ som vidner og givet dem fuldmagt til at undervise om frelsesbudskabet. De tolv har så igen udsendt deres efterfølgere, der stadig den dag i dag forkynder det glade budskab i efterfølgelse af apostlene.

Peters efterfølger

67. Efter Kristi vilje har Peters efterfølger på særlig vis fået pålagt den opgave at undervise i den åbenbarede sandhed. Det nye Testamente viser os ofte Peter »fyldt af Helligånden«, når han tager

ordet på alles vegne⁹⁸. Det er derfor, at den hellige Leo den Store taler om Peter som den, der fortjener den første plads blandt apostlene⁹⁹. Kirken taler også om, at paven indtager »den højeste plads – *in apice, in specula* – inden for apostolatet«¹⁰⁰. Det var dette, Det andet Vatikankoncil igen ville fastslå, da det erklærede: »Kristi opgave at forkyn- de evangeliet for al skabningen (Mark. 16,15) gæl- der først og fremmest biskopperne – sammen med Peter og under Peters ledelse«¹⁰¹.

Den højeste og fulde myndighed¹⁰², som Kristus har betroet sin stedfortræder til den pastorale le- delse af sin kirke, betyder derfor især, at paven skal prædike det glade budskab om frelsen og lade det prædike.

Biskopper og præster

68. Forenede med Peters efterfølger får biskop- perne, som apostlenes efterfølgere, i kraft af deres bispevielse fuldmagt til at undervise i kirken om den åbenbarede sandhed. De er lærere i troen.

Til biskopperne knyttes med et særligt ansvar for evangeliets forkyndelse de, der ved præsteviel- sen har fået en særlig fuldmagt til at »handle på Kristi vegne«¹⁰³, både som Guds folkets opdragere i troen, som prædikanter og især som forvaltere af eukaristien og de øvrige sakramenter.

Derfor er alle vi hyrder mere end alle andre medlemmer af kirken kaldet til at være os denne pligt bevidste. Det, der er det helt specielle i vor præstelige tjeneste, det, der giver den dybeste sammenhæng i de tusinder af opgaver, der dag for

dag hele livet igennem driver os frem, det, der giver vor gerning sit særpræg, det som er målet for hver eneste af vore handlinger, er, at vi skal »prædike Guds evangelium«¹⁰⁴.

Dette er en del af vor identitet, som ingen tvivl må rokke og ingen indvending tilsløre. Som hyrder er vi af overhyrdens¹⁰⁵ barmhjertighed – trods vor utilstrækkelighed – udvalgt til med autoritet at forkynde Guds ord, at samle det adspredte Guds folk og nære det med de tegn på Kristi gerning, som sakramenterne er, for at føre det ind på frelsens vej, for at bevare det i den enhed, hvis aktive og levende redskaber vi er på forskellige planer, og for uophørligt at opflamme dette fællesskab, hvis dybeste kald er at være samlet omkring Kristus. Og da vi udfører alt dette med vore menneskelige begrænsninger og på grund af Guds nåde, er det virkelig et arbejde for at forkynde evangeliet, vi udfører: Jeg som hyrde for universalkirken, mine brødre i bispeembedet i spidsen for lokalkirkerne, præsterne og diakonerne sammen med deres biskopper, hvis medarbejdere de er, knyttet sammen ved et fællesskab, der har sine rødder i ordinationens sakramente og i kirkens kærlighed.

Ordensfolk

69. Ordensfolkene for deres part finder i deres gudviede liv et særligt middel til effektivt at forkynde evangeliet. Med hele deres person indfører de sig i kirkens dynamik, grebet af Gud, som det Absolutte – og er kaldede til hellighed. – en hellighed, som de er vidner om. De legemliggør den kirke, der stræber efter at leve op til saligprisninger-

nes betingelsesløshed. De er ved deres liv et tegn på, at de helt er til disposition for Gud, kirken og deres brødre og søstre.

Herved får de en særlig betydning ved at aflægge et vidnesbyrd, der, som jeg allerede har sagt, er det primære i al forkyndelse af evangeliet. Dette tavse vidnesbyrd om fattigdom og afkald, om renhed og klarhed, om hengivelse i lydighed kan desuden blive en udfordring både til verden og til kirken selv, en veltalende prædiken, der endda kan gøre indtryk på ikke-kristne af god vilje, der har sans for visse værdier.

I dette perspektiv kan man forstå, hvor stor en rolle de spiller for evangeliets forkyndelse, de ordensbrødre og -søstre, som har viet sig til bøn, tavshed, bod og offer. Andre ordensfolk - i stort antal - ofrer sig helt i den direkte tjeneste med forkyndelsen af Kristus. Deres missionerende indsats må naturligvis udøves i forbindelse med hierarkiet og må koordineres med den pastorale aktivitet, som dette sætter i gang. Hvem kan undgå at bemærke den store indsats, som ordensfolk har udøvet og stadig udøver for at forkynde evangeliet? Takket være, at de har valgt ordensstanden, er de frie og rede til at forlade alt og gå ud for at forkynde evangeliet til jordens grænser. De er fulde af initiativ, og deres apostolat udmærker sig ofte ved en originalitet og en genialitet, der ikke kan andet end aftvinge beundring. De er offervillige i en sjældnen grad. Man finder dem ofte i missionens forreste linier, og de udsætter både deres helbred og deres liv for de største farer. Ja, kirken skylder dem i sandhed meget.

Lægfolk

70. Lægfolket har deres særlige kald og plads midt i verden, hvor de beskæftiger sig med de mest forskellige timelige opgaver. Det er her, de på deres særlige vis skal forkynde evangeliet.

Deres første og umiddelbare opgave er ikke at opbygge og udvikle det kirkelige fællesskab. Det er præsternes specielle opgave. Lægfolk skal derimod realisere alle de skjulte kristne muligheder, der på grund af evangeliets forkyndelse allerede er til stede og aktivt virker i verden. Det egentlige område for deres forkyndende indsats er hele den store og komplicerede verden med dens politik, dens sociale og økonomiske forhold, med dens kultur, viden-skab og kunst, hele det internationale liv og samfundets meddelelsesmidler, men også andre af livets realiteter, der er særlig modtagelige for evangeliets budskab: realiteter som kærlighed, familie-liv, opdragelse af børn og unge, erhvervslivet og også lidelsen. Jo flere lægfolk, der er gennemsyret af evangeliets ånd og rede til at tage ansvar for disse livets realiteter og virkelig engagerer sig i dem og dygtigt og initiativrigt tager ansvar for at udvikle alle de kristne muligheder, der allerede findes i dem, selv om de ofte er skjulte og næsten kvalte, jo mere vil disse realiteter da også uden at miste eller ofre deres menneskelige betydning ligefrem åbenbare en ofte miskendt transcendent dimension, der medvirker til at opbygge Guds rige og er til gavn for Kristi frelsergerning.

Familien

71. I forbindelse med lægfolkets apostolat er det

umuligt ikke at nævne familiens indsats for at forkynde evangeliet. Familien har i forskellige perioder af kirkens historie med rette fået den smukke betegnelse »huskirke«, hvad Det andet Vatikan-koncil også har kaldt den¹⁰⁶. Det betyder, at i enhver kristen familie må man kunne genfinde universalkirkens forskellige aspekter. Desuden må familien ligesom kirken være et sted, hvor evangeliet omsættes til liv, og hvorfra evangeliet stråler ud. I en familie, der er sig denne sendelse bevidst, forkynder alle familiemedlemmer evangeliet og får det forkyndt. Det er ikke kun forældrene, der giver evangeliet videre til deres børn, men de kan også modtage det samme evangelium fra deres børn – som et virkelig levet evangelium. Og en sådan familie kan slet ikke undgå at virke forkyndende på andre familier og på hele det miljø, de lever i.

Også de familier, hvor forældrene er af hver sin konfession, har pligt til at forkynde Kristus for deres børn med alle de konsekvenser, der følger af den fælles dåb. Desuden har de den ikke lette opgave at medvirke til, at enheden bliver til virkelighed.

De unge

72. På dette punkt er det nærliggende at henvende opmærksomheden specielt på de unge. Deres store antal, deres voksende tilstedeværelse i samfundet og de problemer, der plager dem, burde hos alle vække et ønske om med iver og klogskab at præsentere dem for evangeliets idealer og lære dem at leve derefter. Desuden gælder det naturlig-

vis, at de unge, der er vel oplærte i tro og bøn, selv mere og mere bliver til apostle for andre unge. Kirken regner stærkt med de unges hjælp. Også jeg selv har allerede ved flere lejligheder givet udtryk for min store tillid til dem.

Forskellige tjenester

73. Lægfolks aktive tilstedeværelse i de forskellige jordiske realiteter er i sig selv af overordentlig stor betydning. Herover må man imidlertid ikke forsømme eller glemme de andre dimensioner. Lægfolk kan også føle sig kaldede til i samarbejde med deres præster at udføre en tjeneste inden for kirken, så den vokser og bliver mere levende. Derved kan de overtage mange forskellige opgaver i kirkens tjeneste - alt efter den nåde og de karismer, som Herren har givet de enkelte.

Med stor glæde ser jeg en utallig skare af præster, ordensfolk og lægfolk, der er begejstrede for deres opgave med at forkynde evangeliet, og som stadig søger efter bedre og bedre metoder til denne forkyndelse. Jeg ønsker at opmuntre til den åbning, som kirken i vore dage har taget i den retning. Først og fremmest er der blevet åbnet for nye overvejelser, men også for nye kirkelige tjenester, der kan være med til at forny og styrke kirkens dynamik i forbindelse med forkyndelsen af evangeliet.

Ved siden af de tjenester, der kræver en vielse, hvorved nogle indsættes som præster og på en særlig måde vier sig til tjenesten over for fællesskabet, så anerkender kirken absolut også tjenester, der ikke er knyttet til en ordination, men som er nød-

vendige til løsningen af særlige opgaver i kirken.

Et blik på kirkens første tid er meget oplysende og gør det muligt at drage nytte af en gammel erfaring, hvad angår de forskellige tjenester. Denne erfaring er så uhyre vigtig, fordi den tillod kirken at konsolidere sig, at vokse og at udbredes. Dette tilbageblik på kilderne må naturligvis suppleres med en betragtning af menneskehedens og kirkens behov i dag. At øse af disse altid inspirerende kilder, ikke at ofre nogle af disse værdier og forstå at tilpasse dem til vore dages behov og vanskeligheder, det er de grundprincipper, der sætter os i stand til med visdom at søge efter og benytte de tjenester, som kirken har brug for, og som mange af dens medlemmer gerne vil tage op, for at det kirkelige fællesskab kan blive mere levende. Disse tjenester bliver af virkelig værdi i samme grad, som de oprettes med fuld respekt for enheden og i overensstemmelse med de retningslinier, som gives af biskopperne og præsterne, som jo er dem, der har ansvar for og skal udvirke kirkens enhed.

Sådanne embeder, der ganske vist ser nye ud, men dog er intimt forbundne med de erfaringer, som kirken har gjort i tidens løb - f. eks. kateketernes, forbedernes, forsangernes embeder og de kristne, der stiller sig til tjeneste for at udbrede Guds ord eller for at hjælpe deres nødlidende medmennesker, eller dem, der stiller sig i spidsen for små grupper, dem, der tager ansvar for apostolatsmæssige bevægelser, eller som på anden vis tager et ansvar på sig - er alle af stor betydning for kirkens »plantatio« - dens liv og dens vækst - og dens evne til at lade sit lys stråle ud også til dem,

der er langt borte fra den. Vi skylder også de lægfolk stor beundring, der ofrer en del af deres tid og kræfter - og for nogles vedkommende hele deres liv - for missionsarbejdet.

For alle, der arbejder med evangeliets forkyndelse, er en solid uddannelse aldeles nødvendig. Den er endnu mere nødvendig for dem, der vil forkynde Guds ord. De, der har modtaget denne sendelse til at give ordet videre, fordi de drives dertil af en stadigt voksende overbevisning om Guds ords storhed og rigdom, må lægge den største vægt på, at deres sprog er værdigt, nøjagtigt og velegnet. Alle ved, at talekunsten i dag er af stor betydning. Hvordan skulle så prædikanter og kateketer kunne tillade sig at forsømme den?

Det er mit udtrykkelige ønske, at biskopperne i deres forskellige lokalkirker sørger for en passende uddannelse af alle dem, der skal forkynde Guds ord. En solid forberedelse vil give dem både den nødvendige selvtillid og begejstring til at forkynde Jesus Kristus i dag.

Forkyndelsens ånd

En indtrængende appel

74. Denne samtale med jer, kære medbrødre, sønner og døtre vil jeg ikke afslutte uden en indtrængende appel med hensyn til den indre holdning, der må besjæle dem, der arbejder med evangeliets forkyndelse.

I Jesu Kristi navn og i apostlene Peters og Paulus' navn formaner jeg alle dem, der takket være Helligåndens nådegaver og med mandat fra kirken er ægte forkyndere af evangeliet, til at være dette kald værdige, til at udøve det uden at lade sig gå på af tvivl og frygt og til ikke at se bort fra de forudsætninger, der ikke blot gør forkyndelsen af evangeliet mulig, men også virksom og frugtbar. Blandt mange andre vil jeg fremhæve følgende fundamentale forudsætninger.

Ved Helligåndens kraft

75. Uden Helligåndens virken vil det aldrig være muligt at forkynde evangeliet. Ved dåben kommer Helligånden over Jesus fra Nazaret, da Faderens

stemme med ordene: »Denne er min søn, den elskede; i ham har jeg velbehag«¹⁰⁷, klart og tydeligt åbenbarer hans udvælgelse og mission. »Ført af Ånden« gennemlever han i ørkenen den afgørende kamp og består den sidste prøve før begyndelsen af sin sendelse¹⁰⁸. »I Åndens kraft vendte han tilbage til Galilæa«¹⁰⁹ og begyndte i Nazaret sin prædiken med at anvende profeten Esajas' ord på sig selv: »Herrens ånd er over mig«. »I dag«, siger han, »er dette skriftord, som lød i jeres øren, gået i opfyldelse«¹¹⁰. Da han udsendte disciplene, åndede han på dem og sagde: »Modtag Helligånden«¹¹¹. Det var faktisk først, da Helligånden ved pinsefesten var dalet ned over apostlene, at de brød op og gik ud til alle verdens hjørner for at begynde kirkens store arbejde med at forkynde evangeliet. Peter tolker denne begivenhed som virkeliggørelsen af profeten Joels forudsigelse: »Jeg vil udgyde min Ånd over alt kød«¹¹². Peter er »fyldt af Helligånden«, da han taler til folket om Jesus, Guds Søn¹¹³. Også Paulus bliver »fyldt med Helligånden«¹¹⁴, før han går i gang med sin apostolske tjeneste, ligesom også Stefanus, da han bliver valgt til diakonatet og senere som blodvidne¹¹⁵. Den ånd, der får Peter, Paulus eller de tolv til at tale og indgiver dem de ord, som de skal forkynde, faldt også »på alle dem, der hørte ordet«¹¹⁶. Det er »ved Helligåndens trøst«, at kirken »opbygges«¹¹⁷. Helligånden er denne kirkes sjæl. Det er ham, der forklarer de troende den dybe mening i Jesu lære og i Jesu mysterium. Det er ham, der i dag som i kirkens første begyndelse virker i enhver forkynder, der lader sig gribe og lede af ham. Han lægger dem ord i mun-

den, som de aldrig selv ville kunne finde på, og han gør samtidig tilhørernes sjæl rede til at åbne sig og tage mod det glade budskab og det forkyndte Guds rige.

De metoder, der anvendes ved forkyndelsen af evangeliet, er meget vigtige; men selv de mest fuldkomne metoder kan ikke erstatte Helligåndens virke. Uden ham nytter det ikke, at forkynderen har forberedt sig nok så godt. Uden ham er selv den mest overbevisende logiske fremstilling uden virkning på menneskeånden. Uden ham afslører selv de mest moderne sociologiske og psykologiske metoder sig som tomme og værdiløse.

Vi oplever i kirken en tid, der på særlig måde er begunstiget af Ånden. Overalt prøver man på at lære ham bedre at kende, sådan som Bibelen har åbenbaret ham. Man er glad for at lade sig lede og sætte i gang af ham. Man forsamler sig om ham under hans ledelse. Når Guds Ånd altså nu indtager en fremtrædende plads i kirkens hele liv, så er det netop kirkens opgave med at forkynde evangeliet, der er hans egentlige virkefelt. Det er ikke noget tilfælde, at den storslåede begyndelse på kirkens forkyndelse skete pinsemorgen, mens de hørte en susen fra Himmelen som et vældigt åndepust.

Man kunne sige, at Helligånden er forkyndelsens igangsætter: det er ham, der tilskynder den enkelte til at forkynde evangeliet, og det er ham, der indgyder missionsånden i de troendes hjerter¹¹⁸. Men man kunne lige så godt sige, at han er forkyndelsens mål: det er alene ham, der bevirker nyskabelsen, den nye menneskehed, som

forkyndelsen af evangeliet har som mål med den enhed i mangfoldigheden, som denne forkyndelse stræber efter at gøre til virkelighed i det kristne fællesskab. Ved hans hjælp gennemtrænger evangeliet verdens inderste, for det er ham, der gør tidens tegn - Guds tegn - tydelige, de tegn, som forkyndelsen åbenbarer og fremhæver i historien.

Bispesynoden i 1974, der så stærkt fremhævede Helligåndens betydning for evangeliets forkyndelse, har også givet udtryk for det ønske, at præsterne og teologerne - og da også alle de troende, der ved dåben er beseglet med Helligånden - skulle studere Helligåndens væsen og virkemåde i vore dages evangelieforkyndelse endnu mere. Jeg gør dette ønske til mit og opfordrer samtidig evangeliets forkyndere, hvem de så end er, til uophørligt og fulde af tro og iver at bede til Helligånden, klogt lade sig lede af ham, som den, der på afgørende måde inspirerer deres planer, deres initiativer og deres arbejde med at forkynde evangeliet.

Vidnesbyrdets ægthed

76. Lad os nu betragte forkynderens egen person. Det siges ofte i dag, at vort århundrede ligefrem tørster efter ægthed. Især om de unge siger man, at de afskyr alt, hvad der er kunstigt og uægte, og frem for alt søger sandhed og klarhed.

Vi må være vågne for sådanne »tidens tegn«. Man spørger os - stille eller højroset - men altid meget bestemt: »Tror I virkelig selv på det, I forkynder? Lever I virkelig det, I tror? Prædiker I virkelig det, I lever?« Mere end nogen sinde før er livets vidnesbyrd blevet en væsentlig betingelse for,

at prædikenen trænger i dybden. Derfor er vi til en vis grad selv ansvarlige for, hvad der kommer ud af vor forkyndelse af evangeliet.

»Hvordan står det til med kirken ti år efter koncilet?« Det var det spørgsmål, jeg stillede mig selv ved begyndelsen af disse overvejelser. Har den virkelig slået rod i verdens hjerte, og er den alligevel samtidig fri og uafhængig nok til at være kritisk over for verden? Aflægger den vidnesbyrd om, at den er solidarisk både med menneskene og med Gud som den Absolutte? Er den lige så ivrig til at meditere og tilbede, som den er engageret i mission, karitativt arbejde og befrielse? Gør den stadig mere og mere for at virkeliggøre de kristnes enhed, hvad der vil gøre det fælles vidnesbyrd mere virksomt, » så at verden må tro«¹⁹? Vi har alle ansvar for, hvilke svar man kan give på disse spørgsmål.

Således formaner jeg mine brødre, biskopperne, der af Helligånden er sat til at vogte Guds kirke²⁰. Jeg formaner præsterne og diakonerne, biskoppernes medarbejdere i opgaven med at samle Guds folk og drage omsorg for de lokale kirkers åndelige liv. Jeg formaner ordensfolkene, som skal vidne om en kirke, der er kaldet til hellighed, og som derfor lever et liv, der er udtryk for evangeliets saligprisninger. Jeg formaner lægfolket: de kristne familier, de unge og de gamle, alle, der er i arbejde, de ledende og ikke at forglemme de fattige, der tit er rige i troen og i håbet, kort sagt alle de lægfolk, der er sig deres opgave bevidst med at forkynde evangeliet i kirkens tjeneste eller midt i samfundet og i verden. Til dem alle siger jeg: Det er absolut nødvendigt, at vor iver for forkyndelsen udspringer af et virke-

lig helligt liv, og at prædikenen, der henter kraft fra bønner og især fra kærligheden i eukaristien, at den - som Det andet Vatikankoncil lægger os det på sinde - på sin side får prædikanterne til at vokse i hellighed¹²¹.

En verden, der, så paradoksalt det end lyder og trods utallige tegn på, at den afviser Gud, så søger ham ad uventede veje og smerteligt fornemmer, at den har brug for ham, en sådan verden har brug for forkyndere, der taler til den om en Gud, som forkynderne selv kender og er så fortrolige med, som om de kunne se den usynlige¹²². Verden kræver og forventer af os, at vi lever beskedent, forstår at bede, er kærlige mod alle og især mod de små og de fattige, at vi er lydige, ydmyge og uselviske og kan give afkald. Uden disse tegn på hellighed vil vort ord kun vanskeligt kunne trænge ind i moderne menneskers hjerter, men risikerer at forblive tomt og uden frugt.

Stræben efter enhed

77. Forkyndelse af evangeliet mister meget af sin kraft, når evangeliets forkyndere er splittet op i så mange fraktioner, fordi der er så meget, de er uenige om. Er det mon ikke en af de væsentligste årsager til de store vanskeligheder, der er for evangeliets forkyndelse i vore dage? Når det evangelium, vi forkynder, faktisk synes sønderrevet af lærestridigheder, af ideologiske modsætninger eller af gensidig fordømmelse blandt kristne, der har forskellige opfattelser af Kristus og af kirken - og også forskellige opfattelser af samfundet og menneskelige ordninger - hvordan skal så de, der hører vor

prædiken, kunne undgå at føle sig forvirrede og desorienterede, hvis ikke ligefremt foragede?

I sit åndelige testamente siger Herren os, at enheden mellem hans disciple ikke kun er bevist for, at vi hører ham til, men også for, at han er sendt af Faderen: altså bevist for både de kristnes og Kristi egen troværdighed. Som evangeliets forkyndere har vi derfor ikke lov til at give dem, der tror på Kristus, et billede af mennesker, der er uenige og splittet op af stridigheder, for det er ikke opbyggeligt. Vi bør derimod give dem et billede af modne troende, der på trods af alle konkrete spændinger og takket være den fælles oprigtige og uegennyttige søgen efter sandheden, er i stand til at finde sammen. Det er helt sikkert, at resultatet af forkyndelsen af evangeliet hænger sammen med det vidnesbyrd, kirken aflægger om enheden. Det er et stort ansvar, men også en trøst.

På dette sted vil jeg endnu engang understrege enheden blandt alle kristne som forkyndelsens mål og middel. De kristnes splittelse er en alvorlig kendsgerning, der kan skade Kristi eget værk. Det andet Vatikankoncil fastslår klart og eftertrykkeligt, at denne »splittelse skader den hellige opgave, som evangeliets forkyndelse for alle skabninger er, og lukker mange ude fra troen«¹²³. Derfor har jeg ved proklamationen af det hellige år ment, at det var nødvendigt at minde alle troende i den katolske verden om, at »alle menneskers forsoning med Gud, vor Far, afhænger af genoprettelsen af fællesskabet mellem dem, der allerede i troen har erkendt og taget imod Jesus Kristus som barmhertighedens Herre, der befrier menneskene og fore-

ner dem i kærlighedens og sandhedens ånd«¹²⁴.

Det er med en stærk følelse af håb, at jeg betragter de bestræbelser, der foregår i hele den kristne verden for at genoprette den fulde, af Kristus viliede enhed. Apostlen Paulus forsikrer os, hvad dette angår om, at »håbet gør ikke til skamme¹²⁵. Mens vi endnu arbejder på at opnå denne fulde enhed fra Herren, vil vi bede endnu mere inderligt derom. Endvidere gør jeg biskoppernes løfte fra bispesynodens tredje plenarforsamling til mit eget, at jeg med endnu større beslutsomhed vil samarbejde med alle vore brødre og søstre i Kristus, som bygger på dåbens og den fælles trosskats fundament, for at vi allerede nu i det samme arbejde med at forkynde evangeliet kan aflægge et større vidnesbyrd om Kristus. Dette tilskynder Kristi befaling os til, dette kræver pligten til at prædike og vidne om evangeliet af os.

I sandhedens tjeneste

78. Det evangelium, vi har fået betroet, er også sandhedens ord: Den sandhed, der gør fri¹²⁶, og som alene kan give hjertet fred, er det menneskene søger, når vi forkynder dem det glade budskab: Sandheden om Gud, sandheden om mennesket og dets hemmelighedsfulde bestemmelse og sandheden om verden, en vanskelig sandhed, som vi søger i Guds ord. Endnu engang vil jeg minde om, at denne sandhed er vi hverken herrer over eller ejere af. Vi har fået den betroet og er dens forkyndere og tjenere.

Af enhver, der forkynder evangeliet, forventes der ærefrygt for sandheden, og det så meget desto

mere som den sandhed, der uddybes eller gives videre, er den åbenbarede sandhed og dermed mere end enhver anden sandhed en del af den oprindelige sandhed, som er Gud selv. De, der prædiker evangeliet, må altså være mennesker, der, selv om det kommer til at koste dem personlige afsavn, ja, måske lidelse, altid søger den sandhed, som skal gives videre til de andre. De må aldrig forråde eller svigte denne sandhed for at tækkes mennesker, vække deres forbavselse eller chokere dem, og heller ikke for at være originale eller i et ønske om at hævde sig. De må ikke unddrage sig sandheden, de må ikke skjule den åbenbarede sandhed, fordi de er for dovne til at søge efter den eller på grund af bekvemmelighed eller frygt. De må ikke forsømme at studere den. De må tjene den ædelmodigt, og de må aldrig øve vold imod den.

Som Gudsfolkets hyrder ansføres vi i vor pastorale tjeneste til at vogte, forsvare og forkynde sandheden uden at sky noget offer. Hvor mange fremragende og hellige hyrder har ikke i mange tilfælde efterladt os ligefrem heltemodige eksempler på denne kærlighed til sandheden! Sandhedens Gud forventer af os, at vi omhyggeligt forsvarer den og hengivent forkynder den.

Til jer, der er lærere, teologer, eksegeter og historikere siger jeg: Arbejdet med at forkynde evangeliet kræver jeres utrættelige forskerindsats, men også at I taktfuldt forstår at videregive den sandhed, som jeres studier bringer jer i kontakt med, og som altid er større end menneskehjertet, fordi den er Guds egen sandhed.

Forældre og lærere: Jeres opgave - som de

mangfoldige eksisterende konflikter sandelig ikke gør let – er at hjælpe jeres børn og elever med at opdage sandheden, også den religiøse og åndelige sandhed.

Besjælet af kærlighed

79. Evangeliets forkyndelse, forudsætter hos forkynderen en stadig voksende broderlig kærlighed til dem, evangeliet forkyndes for. Apostlen Paulus, forbilledet for enhver forkynder af evangeliet, skriver følgende til tessalonikerne, og det kan også være vort program: »Således ville vi gerne af inderlig kærlighed til jer give jer ikke alene Guds evangelium, men også vort eget liv, thi I var blevet os kære«¹²⁷. Hvad er det for en kærlighed? Det er ikke så meget en lærers, som det er en fars – eller snarere, en mors kærlighed¹²⁸. Det er en sådan kærlighed, Herren forventer af enhver, der forkynder evangeliet, af enhver, der er med til at opbygge kirken. Et tegn på den kærlighed er iveren for at give sandheden videre og fremme enheden. Det er også et tegn på denne kærlighed at forkynde Jesus Kristus uden noget forbehold og uden forvanskning. Jeg vil nævne yderligere nogle tegn på denne kærlighed.

Det første er respekt for den religiøse og åndelige indstilling hos de mennesker, som evangeliet forkyndes for. Respekt for deres livsrytme, som man ikke må øve vold imod. Respekt for deres samvittighed og overbevisning, som man ikke må krænke.

Et andet tegn på denne kærlighed er, at man gør sig umage for ikke at såre den anden, især hvis

det er en, der er svag i troen¹²⁹, med udtalelser, der kan være forståelige nok for de indviede, men som for de øvrige troende giver anledning til forvirring og forargelse, til at de tager skade på deres sjæl.

Det vil også være et tegn på denne kærlighed, at man bestræber sig for ikke at bringe kristne i tvivl eller gøre dem usikre med halvfordøjede lærdomme, men at man giver dem en sikkerhed, der kan holde, fordi den er forankret i Guds ord. De troende har brug for en sådan sikkerhed i deres kristne liv. De har også ret dertil som Guds børn, der i hans favn helt overgiver sig til kærlighedens krav.

Med de helliges iver

80. Her lader jeg nu min appel inspirere af evangeliets største prædikanter og forkyndere, hvis hele liv var viet til apostolatet. Blandt dem er det mig en særlig glæde at minde om dem, som i løbet af det hellige år blev saligkårede. De har forstået at overvinde mange hindringer for evangeliets forkyndelse.

Blandt disse hindringer, der også findes i vore dage, vil jeg her nøjes med at fremhæve den mangel på begejstring, der er så uhyre alvorlig, fordi den kommer indvendig fra. Den viser sig ved træthed, skuffelse, bekvemmelighed, uinteressethed og især ved mangel på glæde og håb. Jeg opfordrer derfor alle, der på en eller anden måde, og på hvad plan det så end er, har fået til opgave at forkynde evangeliet, til at være brændende i ånden¹³⁰.

Denne begejstring kræver for det første, at vi ik-

ke finder på undskyldninger, der kan få os væk fra at forkynde evangeliet. De farligste er sikkert dem, der tilsyneladende støtter sig på en eller anden af koncilets udtalelser.

Således hører man ofte sagt på forskellig måde: At påtvinge andre en sandhed, selv om det er evangeliets, at tvinge nogen ind på en vej, selv om det er frelsens vej, kan ikke være andet end at øve vold mod den religiøse frihed. For øvrigt, tilføjer man, hvorfor overhovedet forkynde evangeliet, når alle jo alligevel frelses på grund af deres hjertes retskaffenhed? Hvis verden og historien er fuld af »semina verbi« - »ordets sæd« - ville det så ikke være en illusion at påstå, at man bringer evangeliet derhen, hvor det allerede altid har været til stede i den sæd, som Herren selv har sået?

Den, der gør sig den ulejlighed at undersøge disse spørgsmål grundigt i koncilsdokumenterne, vil opdage, at disse undskyldninger er alt for overfladiske, og vil få et helt andet syn på de faktiske forhold.

Det ville naturligvis være forkert at påtvinge vore brødres samvittighed hvad som helst. Men at præsentere deres samvittighed for evangeliets sandhed og Jesu Kristi frelse klart og tydeligt og med fuld respekt for den frie afgørelse, deres samvittighed vil træffe - »uden tvang eller utilbørlig og tvivlsom påvirkning«³¹ - er langt fra at være et angreb på den religiøse frihed, men netop at vise respekt for denne frihed, der herved får tilbuddet om at vælge en vej, som selv ikke-troende betragter som ærefuld og rosværdig. Er det da en krænkelse af andres frihed, når man med glæde forkyn-

der dem det glade budskab, som man selv har modtaget ved Guds barmhjertighed?¹³² Og hvorfor skal kun løgn og vildfarelser, menneskelig nedværdigelse og pornografi have ret til at blive præsenteret og desværre også ligefrem pånødet én ved hjælp af massemediernes ødelæggende propaganda, fordi lovgivningen er så tolerant, de gode så ængstelige og de onde så frække? Denne respektfulde måde at forkynde Kristus og hans rige på, er mere evangeliets forkynderes pligt end ret. Og det er også deres medmenneskers ret at modtage forkyndelsen af det glade budskab om frelsen. Gud kan føre mennesker til frelsen ad veje, som kun han kender¹³³, og dog er hans Søn netop kommet for ved sit ord og sit liv at åbenbare os de normale veje til frelsen. Og han har pålagt os at give denne åbenbaring videre til andre med hans egen myndighed. Det ville nok ikke være unyttigt, hvis enhver kristen og enhver forkynder i bønnen ville trænge dybere ind i følgende tankegang: Menneskene kan takket være Guds barmhjertighed også frelses ad andre veje, selv om vi ikke forkynder evangeliet for dem; men kan vi frelses, hvis vi af forsømmelighed, angst eller skam - Paulus taler om at »skamme sig ved evangeliet«¹³⁴ - eller på grund af forkerte opfattelser undlader at forkynde det? For det ville jo være at svigte kaldet fra Gud, der ønsker at få sæden til at spire frem ved evangeliets tjeneres stemme. Det afhænger af os, om den bliver til et træ, der bærer frugt.

Lad os altså bevare åndens glød. Lad os bevare den søde og trøsterige glæde ved at forkynde evangeliet, også selv om det sker under tårer. Lad det

for os - som for Johannes Døberen, for Peter og Paulus, for de øvrige apostle og for så mange beundringsværdige forkyndere af evangeliet i løbet af kirkens historie - være en indre drivkraft, som ingen og intet kan kvæle. Lad det være den store glæde i vort liv, som vi har viet dertil. Lad den moderne verden, der både med angst og fuld af håb søger, lad den modtage det glade budskab - ikke fra triste og modløse, utålmodige og ængstelige forkynderes mund, men fra sådanne evangeliets tjenere, hvis liv udstråler begejstring, og som, fordi de først selv har modtaget Kristi glæde, er besluttede på at sætte deres liv ind, for at Gudsriget kan blive forkyndt, og kirken plantet midt i verden.

Afslutning

Det hellige års udstråling

81. Dette er altså, kære brødre, sønner og døtre, det råb, der stiger op fra mit hjertes inderste, og som er et ekko af, de ord, der lød fra mine medbrødre, der var samlede til bispesynodens tredje plenarforsamling. Det er det vigtige budskab, som jeg har villet give jer ved afslutningen af det hellige år, der har givet mig lejlighed til bedre end før at forstå så mange af mine kristne og ikke-kristne brødres behov og ønsker. Alle venter de frelsens ord fra kirken.

Måtte det hellige års lys, der både i lokalkirkerne og i Rom er blevet tændt for millioner af mennesker, der er forsonede med Gud, måtte dette lys også efter det hellige år på samme måde stråle videre gennem et pastoralt aktionsprogram, hvor forkyndelsen af evangeliet er det væsentligste. Måtte dette lys stråle gennem de kommende år, der er vigilien til et nyt århundrede, ja, vigilien til kristendommens tredje årtusind.

Maria, ledestjerne for evangeliets forkyndelse

82. Dette er det ønske, som jeg glad lægger i den

salige jomfru Marias hænder og hjerte. Jeg gør det på denne dag, der på særlig vis er indviet til hende, den uden arvesynd undfangne, på denne dag, der samtidig er ti-årsdagen for Det andet Vatikan-koncils afslutning. På pinsemorgen indledede hun med sin bøn og under Helligåndens indvirkning begyndelsen af evangeliets forkyndelse. Måtte hun være ledestjernen for en evangeliets forkyndelse, der altid fornys, og som kirken i lydighed mod Herrens befaling skal gennemføre og fuldende – ganske særligt i denne tid, der både er så vanskelig og så fuld af håb.

I Kristi navn velsigner jeg jer, jeres menigheder, jeres familier, alle jeres kære med ordene fra Paulus' brev til menigheden i Filippi: »Jeg takker min Gud, hver gang jeg kommer jer i hu, og beder altid i alle mine bønner for jer med al glæde, fordi I... i fællesskab med os har virket for evangeliet... Jeg har jer i mit hjerte ...når jeg forsvarer og begrundet evangeliet, fælles som I jo alle er med mig om nåden. Thi Gud er mit vidne, at jeg længes efter jer alle med Kristi inderlige kærlighed«¹³⁵.

Givet i Rom ved St. Peter den 8. december, festen for jomfru Marias uplettede undfangelse, i året 1975, det 13. år i mit pontificat.

Paulus PP. VI.

Litteraturhenvisninger

Indledning

1. Sml. *Luk.* 22,32.
2. *2. Kor.* 11,28.
3. II. Vat. Koncils dekret, Kirkens missionsvirksomhed *Ad gentes* nr. 1: AAS 58 (1966), s. 947.
4. Sml. *Ef.* 4,24; 2,15; *Kol.* 3,10; *Gal.* 3,27; *Rom* 13,14; *2. Kor.* 5,17.
5. *2. Kor.* 5,20.
6. Sml. pave Paul VI, tale ved afslutningen af bispesynodens tredje plenarforsamling (26. oktober 1974): AAS 66 (1974), s. 634-635; 637.
7. Pave Paul VI, tale til kardinalskollegiet (22. juni 1973): AAS 65 (1973), s. 383.
8. *2. Kor.* 11,28.
9. *1. Tim.* 5,17.
10. *2. Tim.* 2,15.
11. Sml. *1. Kor.* 2,5.

Kapitel 1

12. *Luk.* 4,43.
13. Sammesteds.
14. *Luk.* 4,18; sml. *Es.* 61,1.
15. Sml. *Mark.* 1,1; *Rom.* 1,1-3.
16. Sml. *Matt.* 6,33.
17. Sml. *Matt.* 5,3-12.
18. Sml. *Matt.* 5-7.
19. Sml. *Matt.* 10.
20. Sml. *Matt.* 13.
21. Sml. *Matt.* 18.
22. Sml. *Matt.* 24-25.
23. Sml. *Matt.* 24,36; *Ap. G.* 1,7; *1. Tess.* 5,1-2.
24. Sml. *Matt.* 11,12; *Luk.* 16,16.
25. Sml. *Matt.* 4,17.
26. Sml. *Mark.* 1,27.
27. *Luk.* 4,22.
28. *Joh.* 7,46.
29. *Luk.* 4,43.
30. *Joh.* 11,52.
31. Sml. II. Vat. Koncils dogm. konst. Om Guds åbenbaring *Dei verbum* nr. 4: AAS 58 (1966), s. 818-819.
32. *1. Pet.* 2,9.
33. Sml. *Ap. G.* 2,11.
34. *Luk.* 4,43.
35. *1. Kor.* 9,16.
36. Sml. Synodefædrenes erklæring, nr. 4: *L'Osservatore Romano* (27. oktober 1974), s. 6.
37. *Matt.* 28,19.
38. *Ap. G.* 2,41,47.

39. Sml. II Vat. Koncils dogm. konst. om Kirken *Lumen gentium* nr. 8: AAS 57 (1965), s. 11; dekret om Kirkens missionsvirksomhed *Ad gentes*, nr. 5: AAS 58 (1966), s. 951-952.
40. Sml. *Ap. G.* 2,42-46; 4,32-35; 5,12-16.
41. Sml. *Ap. G.* 2,11; 1. *Pet.* 2,9.
42. Sml. Dekret om Kirkens missionsvirksomhed *Ad gentes*, nr. 5,11-12: AAS 58 (1966), s. 951-952, 959-961.
43. Sml. 2. *Kor.* 4,5; Augustin. *Sermo XLVI, De Pastoribus*, CCL, XLI, s. 529-530.
44. *Luk.* 10,16; sml. Cyprian. *De unitate Ecclesiae*, 14: PL 4, 527; Augustin. *Enarrat.* 88, *sermo* 2,14: PL 37, 1140; Johannes Chrysostomos. *Hom. de capto Eutropio*, 6, PG 52,402.
45. *Et.* 5,25.

Kapitel 2

46. *Åb.* 21,5; sml. 2. *Kor.* 5,17; *Gal.* 6,15.
47. Sml. *Rom.* 6,4.
48. Sml. *Et.* 4,23-24; *Kol.* 3,9-10.
49. Sml. *Rom.* 1,16; 1. *Kor.* 1,18; 2,4.
50. Sml. Nr. 53. AAS 58 (1966), s. 1075.
51. Sml. Tertullian. *Apologeticum*, 39: CCL, I, s. 150-153; Minucius Felix, *Octavius*, 9 og 31: CSLP, Turin 1963³, s. 11-13, 47-48.
52. 1. *Pet.* 3,15.
53. Sml. II. Vat. Koncils dogm. konst. om Kirken *Lumen gentium*, nr. 1, 9, 48: AAS 57 (1965), s. 5, 12-14, 53-54; past. konst. om Kirken i verden af I dag *Gaudium et spes*, nr. 42, 45: AAS 58 (1966), s. 1060-1061, 1065-1066; dekretet om Kirkens missionsvirksomhed *Ad gentes*, nr. 1, 5: AAS 58 (1966), s. 947, 951-952.
54. Sml. *Rom.* 1,16; 1. *Kor.* 1,18.

Kapitel 3

55. Sml. *Ap. G.* 17,22-23.
56. 1. *Joh.* 3,1; sml. *Rom.* 8,14-17.
57. Sml. *Et.* 2,8; *Rom.* 1,16. Sml. Kongregationen for Troslæren, *Declaratio ad fidem tuendam in mysteria Incarnationis et S.S. Trinitatis a quibusdam recentibus erroribus* (21. februar 1972): AAS 64 (1972), s. 237-241.
58. Sml. 1. *Joh.* 3,2; *Rom.* 8,29; *Fil.* 3,20-21. Sml. II. Vat. Koncils dogm. konst. om Kirken *Lumen Gentium*, nr. 48-51: AAS 57 (1965), s. 53-58.
59. Sml. Kongregationen for Troslæren, *Declaratio circa Catholicam Doctrinam de Ecclesia contra nonnullos errores hodiernos tuendam* (24. juni 1973; AAS: 65 (1973) s. 396-408.
60. Sml. II. Vat. Koncils past. konst. om Kirken i verden af i dag *Gaudium et spes*, nr. 47-52: AAS 58 (1966), s. 1067-1074; pave Paul VI., rundskrivelse *Humanae vitae*; AAS 60 (1968), s. 481-503.
61. Pave Paul VI., tale ved åbningen af bispesynodens tredje plenarforsamling (27. september 1974): AAS 66 (1974), s. 562.
62. Pave Paul VI., tale ved åbningen af bispesynodens tredje plenarforsamling (27. september 1974): AAS 66 (1974), s. 562.
63. Pave Paul VI., tale til Columbias »campesinos« (23. august 1968): AAS 60 (1968), s. 623.
64. Pave Paul VI., tale til »Udviklings Dag« i Bogota (23. august 1968): AAS 60 (1968), s. 627; sml. Augustin. *Epistola* 229, 2: PL 33, 1020.
65. Pave Paulus VI., tale ved afslutningen af bispesynodens tredje plenarforsamling (26. oktober 1974): AAS 66 (1974), s. 637.
66. Pave Paul VI., tale ved generalaudiensen den 15. oktober 1975: L'Osservatore Romano (17. oktober 1975), s. 1.

Kapitel 4

67. Pave Paul VI., tale til medlemmer af lægmandsrådet (2. oktober 1974): AAS 66 (1974), s. 568.
68. Sml. 1. *Pet.* 3,1.
69. *Rom.* 10,14. 17.
70. Sml. 1. *Kor.* 2,1-5.
71. *Rom.* 10,17.
72. Sml. *Matt.* 10,27; *Luk.* 12,3.

Kapitel 5

73. *Mark.* 16,15.
74. Sml. Justin, *I Apologia* 46,1-4; *II Apologia* 7 (8),1-4; 10,1-3; 13,3-4; *Florilegium Patristicum* II, Bonn 1911², s. 81, 125, 129, 133; Klemens af Alexandria, *Stromata* I, 19,91. 94: s. Ch. 30, s. 117-118; 119-120; II Vat. Koncils dekret om Kirkens missionsvirksomhed *Ad gentes* nr. 11: AAS 58 (1966), s. 960; dogm. konst. om Kirken *Lumen Gentium* nr. 17: AAS (1965), s. 21.
75. Eusebios af Kæsaræa, *Praeparatio Evangelica*, I, 1: PG 21,26-28; sml. II. Vat. Koncils dogm. konst. om Kirken *Lumen gentium* nr. 16: AAS 57 (1965), s. 20.
76. Sml. *Éf.* 3,8.
77. Henri de Lubac, *Le drame de l'humanisme athée*, spec. udg., Paris 1945.
78. Sml. II. Vat. Koncils past. konst. om Kirken I verden af I dag *Gaudium et spes*, nr. 59: AAS (1966), s. 1080.
79. *i. Tim.* 2,4.
80. *Matt.* 9,36; 15,32.

Kapitel 6

81. *Rom.* 10,15.
82. II. Vat. Koncils erklæring om religionsfriheden *Dignitas humanae* nr. 13: AAS 58 (1966), s. 939; sml. den dogm. konst. om Kirken *Lumen gentium*, nr. 5; AAS 57 (1965), s. 7-8; dekretet om Kirkens missionsvirksomhed *Ad gentes*, nr. 1: AAS 58 (1966), s. 947.
83. II. Vat. Koncils dekret om Kirkens missionsvirksomhed *Ad gentes*, nr. 35: AAS 58 (1966), s. 983.
84. Augustin, *Enarrat.* in Ps 44,23: CCL XXXVII, s. 510; sml. II. Vat. Koncils dekret om Kirkens missionsvirksomhed *Ad gentes*, nr. 1: AAS 58 (1966), s. 947.
85. Gregor den Store, *Homil. in Evangelia*, 19,1: PL 76, 1154.
86. *Ap. G.* 1,8; sml. *Didache*, 9,1: Funk, *Patres Apostolici*, 1,22.
87. *Matt.* 28,20.
88. Sml. *Matt.* 13,32.
89. Sml. *Matt.* 13,47.
90. Sml. *Joh.* 21,11.
91. Sml. *Joh.* 10,1-16.
92. Sml. II. Vat. Koncils konst. om Gudstjenestens fornyelse *Sacrosanctum Concilium*, nr. 37-38: AAS 56 (1964), s. 110; sml. også de liturgiske bøger og andre dokumenter, som er blevet offentliggjort af Den hellige Stol til gennemførelse af den af samme koncilium ønskede liturgireform.
93. Pave Paul VI., tale ved afslutningen af bispesynodens tredje plenarforsamling (26. oktober 1974); AAS 66 (1974), s. 636.
94. Sml. *Joh.* 15,16; *Mark.* 3,13-19; *Luk.* 6,13-16
95. Sml. *Ap. G.* 1,21-22.
96. Sml. *Mark.* 3,14.
97. Sml. *Mark.* 3,14-15; *Luk.* 9,2.
98. *Ap. G.* 4,8. sml. 2,14; 3,12.
99. Sml. Leo den Store, *Sermo* 69,3; *Sermo* 70,1-3; *Sermo* 94,3; *Sermo* 95,2; *S. Ch.* 200, s. 50-52; 58-66; 258-260; 268.
100. Sml. I. Økum. Koncil i Lyon, Konst. *Ad apostolicae dignitatis: Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, udg. Instituto per le Scienze Religiose, Bologna 1973², s. 278; Det økum. koncil i Wien, konst. *Ad providam Christi*, sammesteds s. 343; V. økum. Laterankoncil, konst. *In apostolici columnis*, sammesteds, s. 608; konst. *Postquam ad universalis*, sammesteds, s. 609; konst. *Supernae dispositionis*, sammesteds, s. 614; konst. *Divina disponente clementia*, sammesteds, s. 638.
101. II. Vat. Koncils dekret om Kirkens missionsvirksomhed *Ad gentes*, nr. 38: AAS 58 (1966), s. 985.
102. Sml. II. Vat. Koncils dogm. konst. om Kirken *Lumen gentium*, nr. 22: AAS 57 (1965), s. 26.
103. Sml. II. Vat. Koncils dogm. konst. om Kirken *Lumen gentium*, nr. 10, 37: AAS 57 (1965), s. 14, 43; dekr. om Kirkens missionsvirksomhed *Ad gentes*, nr. 39: AAS 58 (1966), s. 986; dekr. Om præsternes tjeneste og liv *Presbyterorum ordinis*, nr. 2, 12, 13: AAS 58 (1966), s. 992, 1010, 1011.

104. Sml. 1. Tess. 2,9.
 105. Sml. 1. Per. 5,4.
 106. II. Vat. Koncils dogm. konst. om Kirken *Lumen gentium*, nr. 11: AAS 57 (1965), s. 16; dekr. om Lægfolkets apostolat *Apostolicam actuositatem*, nr. 11: AAS 58 (1966), s. 848; Johannes Chrysostomos, *In genesim Serm. VI*, 2; VII, 1: PG 54, 607-608.

Kapitel 7

107. *Matt.* 3,17.
 108. *Matt.* 4,1.
 109. *Luk.* 4,14.
 110. *Luk.* 4,18. 21; sml. *Es.* 61,1.
 111. *Joh.* 20,22.
 112. *Ap. G.* 2,17.
 113. Sml. *Ap. G.* 4,8.
 114. Sml. *Ap. G.* 9,17.
 115. Sml. *Ap. G.* 6,5. 10; 7,55.
 116. *Ap. G.* 10,44.
 117. Sml. *Ap. G.* 9,31.
 118. Sml. II. Vat. Koncils dekr. om Kirkens missionsvirksomhed *Ad Gentes*, nr. 4: AAS 58 (1966), s. 950-951.
 119. Sml. *Joh.* 17,21.
 120. Sml. *Ap. G.* 20,28.
 121. Sml. II. Vat. Koncils dekr. Om Præsternes tjeneste og liv *Presbyterorum ordinis*, nr. 13: AAS 58 (1966), s. 1011.
 122. Sml. *Hebr.* 11,27.
 123. II. Vat. Koncils dekr. om Kirkens missionsvirksomhed *Ad gentes*, nr. 6. AAS 58 (1966), s. 954-955; sml. dekr. om Den katolske kirke og de kristnes enhed *Unitatis redintegratio*, nr. 1: AAS 57 (1965), s. 90-91.
 124. *Bulle Apostolorum Limina*, VII: AAS 66 (1974), s. 305.
 125. *Rom.* 5,5.
 126. Sml. *Joh.* 8,32.
 127. 1. Tess. 2,8; sml. *Fil.* 1,8.
 128. Sml. 1. Tess. 2,7. 11; 1. Kor. 4,15; *Gal.* 4,19.
 129. Sml. 1. Kor. 8,9-13; *Rom.* 14,15.
 130. Sml. *Rom.* 12,11.
 131. Sml. II. Vat. Koncils erklæring Om religionsfriheden *Dignitatis humanae*, nr. 4: AAS (1966), s. 933.
 132. Sml. sammesteds, nr. 9-14: AAS (1966), s. 935-940.
 133. Sml. II. Vat. Koncils dekr. om Kirkens missionsvirksomhed *Ad Gentes*, nr. 7: AAS 58 (1966), s. 955.
 134. Sml. *Rom.* 1,16.

Afslutning

Fil. 1,3-5. 7-8.